25.

42526/A/2

GUARIN, J.

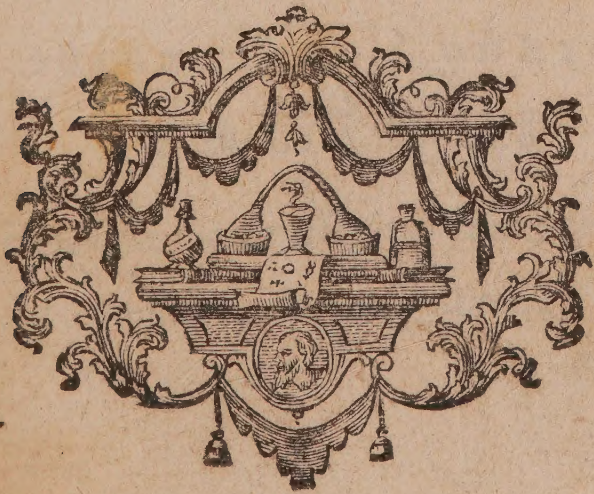
JOSEPHI QUARIN,

SACRÆ CÆS. REG. APOST. MAJ. INF. AUSTR. REGIM. CONSIL. SANIT. ET IN NOSOC. FRATR. MISERIC. PHYSICI.

METHODUS

MEDENDARUM

FEBRIUM.

VINDOBONÆ,

APUD RUDOLPHUM GRÆFFER.

MDCCLXXII.

318332

WELLCOME
LIBRARY
INSTITUTE

ILLUSTRISSIMO DOMINO

TOBIÆ PHILIPPO

S. R. I.

LIBERO BARONI

A

GEBLER,

SACRATISSIMÆ CÆSAREÆ, ET CÆSAREO-

REGIÆ APOSLOLICÆ MAJESTATIS

A CONSILIIS STATUS,

ORDINIS REGII S. STEPHANI EQUITI,

SCIENTIARUM OMNIUM

FAUTORI

in ſingularis venerationis & amicitiæ ſignum
has paginas, ſeque ipſum dedicat

Devotiſſimus Autor.

Optima quæque dies miſeris mortalibus ævi
Prima fugit: ſubeunt morbi, triſtisque ſenectus:
Et labor, & duræ rapit inclementia mortis.

Virgilius.

PRÆFATIO.

Petierunt multi, qui numeroſis non infelicibus ægrorum curationibus & in Urbe & in Noſocomio mecum interfuerunt: ut medendi rationem typis darem. Collegi igitur ea, quæ optimi in arte Viri docuerunt;

&

& quæ experientia viginti annoru
confirmata vidi. Tomulo hoc
febribus agam, tum ob temporis a
guſtias, tum ob epidemias febriun
quæ per binos annos jam terras n
ſtras affligunt. Proxime de morb
inflammatoriis & chronicis alteru
tomum eodem ordine & calam
ſcriptum luci dabo.

INDEX CAPITUM.

Pag.

CAPUT I.

De Febribus in genere 1

CAPUT II.

De Synocho non putrida.......... 6

CAPUT III.

De Febre ardente 19

CAPUT IV.

De Febre putrida 38

CAPUT V.

De Febre maligna................ 68

CAPUT VI.

De Miliaribus 75

CAPUT VII.

De Petechiis.................... 85

P[illegible]

CAPUT VIII.

De Variolis .... [illegible]

CAPUT IX.

De Morbillis.................... 10[illegible]

CAPUT X.

De Eryſipelate .... 10[illegible]

CAPUT XI.

De Scarlatina .... 11[illegible]

CAPUT XII.

De Febribus intermittentibus........ 11[illegible]

FORMULÆ .... 14[illegible]

CAPUT I.

De Febribus in genere.

Celerior ſanguinis motus cum læſione functionis febris audit.

Quæ cordis contractionem augent, ut functio inde lædatur, febrim producunt.

Talia ſunt innumera: aër nimis calidus, frigidus; alimenta, & quantitate & qualitate peccantia; animi pathemata, &c.

Nonnunquam, ut in conſtitutionibus epidemicis, ignotum febrim faciens aëri inhæret, quod Hippocrates ſub nomine το Θεῖον comprehendit.

Abit febris in ſanitatem, in morbum alium, & in mortem.

Lætus febris in ſanitatem exitus eſt, ſi illud irritans febrim producens ita ſubigatur, vel demulceatur, ut cum humoribus ſanis per vaſa moveatur, vel denique, dum ſolvitur, evacuetur, aut via inſenſibili, nempe per tranſpirationem, aut per evacuationes ſenſibiles, alvum, urinam, ſudorem, hæmorrhagiam, &c. quæ criticæ dicuntur.

In alium morbum tranſit, ſi febris non adeo valida ſit, ut partes vitales, aut admodum obſtruantur, aut deſtruantur, materies tamen morbi non ſatis evacuatur; quare ad alias partes transfertur, & obſtructiones, inflammationes, ſuppurationes, abſceſſus, hydropes, cachexias generat.

Morte terminatur febris, ſi validiſſimo ejus motu, aut acrimonia humorum inducta vaſa encephali, vel pulmonum, hepatis, &c. valide obſtruantur, aut deſtruantur.

Febre omnia moventur, propelluntur, ſubtiliſſima exprimuntur, craſſa inſpiſſantur, cruda coquuntur, cocta evacuantur; quare febris non ſolum ut morbus eſt conſideranda, verum etiam, prout Sydenhamus notavit, ut naturæ inſtrumentum, quo impura a puris ſeparat.

Hinc

Hinc nonnunquam mitiganda, nonnunquam augenda, nonnunquam ſibi relinquenda.

Noſcitur, ut monui, ſanguinis auctus motus ex pulſu, qui in viris potiſſimum tardior eſt, ſed major ac in feminis.

Gravidæ celeriorem pulſum, & primis menſibus variabilem habent.

Celerior quoque pulſus in hominibus minoris ſtaturæ, & in infantibus notatur; his ſimul mollior, ſenibus durior eſt.

In phlegmaticis omni minuto ſecundo pulſus ferit. In cholericis 70, & plures ictus minuti ſpatio numerantur.

Ad veſperas ſemper frequentior pulſus, & poſt paſtum 10, aut 12. vicibus intra minutum arteria crebrius ferit, ac ante refectionem.

Prognoſis eſt diverſa: quo gravior cauſa irritans, eo gravior morbus.

Symptomatum vehementia, ætas, temperamentum, vires ægri, conſtitutio epidemica diverſam faciunt prognoſim. Sic phthiſici, gravidæ accedente febre plus periclitantur.

Indicationes vitales in omnibus febribus primæ ſunt, & omni febris tempore conſiderandæ; ſi vires langueant, erigendæ ſunt, ſi excedant, minuendæ; denique obſtructum eſt

reſolvendum, acre irritans demulcendum, crudum coquendum, coctum evacuandum, ſymptomata mitiganda.

Ridenda, & damnanda verſipellis illa medicina, quæ mox capiti, mox pectori aut alvo medens non modo nihil medetur, ſed plurimum nocet.

Neque monente bene Gaubio, ſingulis, ſed urgentibus ſymptomatibus medelam opponere oportet, effecta enim morbi hoc, hujusve cauſa ſucciſſis ſponte ceſſant, quæ nonnunquam adeo diverſa ſunt, & oppoſita, ut contraria omnino indicent.

De febribus agam frequentius occurrentibus; licet plurimæ aliæ apud Auctores, ut celeberrim. Sauvages, febrium diviſiones legantur.

Recte aſſerit Freindius, quod multi maximi ingenii viri, non juſte attendentes, ſymptomata pro ipſis morbis curare tentent, adeoque plures fingant quam natura morbos, & Tiſſot (a) notat, quod enormis ille febrium catalogus medicinæ progreſſibus obſtiterit quidem, nullatenus vero favente cœlo numerum morborum auxerit.

Fe-

(a) pag. 14. de febre bilioſa Lauſanenſi.

Febres ſunt epidemicæ, ſeu populo communes; endemicæ, regioni propriæ; ſporadicæ, hunc vel illum invadentes; topicæ, fixam aliquam partem occupantes.

Sunt febres acutæ, quæ cito terminantur, & lentæ, quæ tarde admodum decurrunt; febres continuæ, quæ nullam apyrexiam habent, & febres intermittentes, ubi tempus eſt inter paroxyſmos, quo ægri a febre liberi ſunt.

Continuæ aliquæ, quæ continentes dicuntur, nullam remiſſionem regularem habent, ut Ephemera, Synochus non putris, febris putrida; febres remittentes, licet nunquam ceſſent, certo tamen tempore exacerbantur, ut febris ardens.

Sunt & febres benignæ, conſueta habentes ſymptomata, uſitatisque obtemperantes remediis; malignæ, quas prava, & inſolita comitantur ſymptomata.

Conſpiciuntur & febres exanthematibus ſtipatæ, in quibus vel puſtulæ ultra ſuperficiem cutis prominentes, aut papulæ eandem exaſperantes, aut maculæ alieno eam ipſam colore defædantes naſcuntur.

Febres intermittentes, ſeu perfectam apyrexiam habentes, dividuntur in quotidianam, tertianam, quartanam, quintanam, quam ſe-

mel mihi videre licuit. Sunt & tertianæ ſimplices, duplicatæ, quartanæ quoque duplicatæ, & triplicatæ.

Denique ſunt febres hæmitritææ, ſeu ſemitertianæ; quo nomine Celſus illas febres tertianas ſeu ſimplices, ſeu duplicatas vocat, quæ productis admodum paroxyſmis continuas remittentes referunt. Galenus vero Hæmitritæam appellat febrim ex quotidiana protracta, & tertiana intermittente factam. Denique febris continua cum tertiana ſociata quibusdam ad hæmitritæas refertur, quam vero alii rectius Tritæum, ſeu Tritæophiam nominant.

CAPUT II.

De Synocho non putrida.

Ephemera in Noſocomio vix occurrit, cum ſpatio 24. horarum terminetur, unde nomen obtinuit.

Cauſa levis eſt, ut: major ventriculi repletio, tranſpiratio impedita. Morbus hic diæta, quiete, potu tenui, largiori, curatur.

Ephe-

Ephemera per plures dies protracta Synochus non putris audit.

Cauſæ ſunt ac ephemeræ, ſed graviores, ut potus ſpirituoſi, conſuetæ evacuationes intermiſſæ, & hæmorrhagiæ ſuppreſſæ, &c.

Ad debellandam Synochum non putridam efficaciora requiruntur auxilia. Si pulſus plenior, durior, major faciei, oculorumque rubor; vehementior calor, & pectoris oppreſſio notetur, maxime ſi morbus ab hæmorrhagiis conſuetis ſuppreſſis originem ducat, ſanguis mittendus, donec pulſus fiat mollior, calorque minuatur.

Sanguinis detrahendi copiam, aut numerum venæ ſectionum determinant ætas, temperamentum, vires, conſuetudo.

Juvenes, plethorici, & fæminæ communiter largiorem ferunt phlebotomiam.

Ubi alia copioſa evacuatio, ut diarrhœa febri juncta eſt, minori copia ſanguis mittendus.

Parcior quoque venæ ſectio inſtituenda in hyſtericis, hypochondriacis, male nutritis, in infantibus, & ætate admodum provectis; ſed & in his non tam annos numerare, quam vires ægrotantis æſtimare debet Medicus.

Macilentis potiſſimum plus ſanguinis detrahendum; cum his ſanguis, plenioribus vero magis caro abundet.

Morbi vernales, hinc & hæ febres multo facilius venæ ſectionem admittunt, quam autumnales, dum priores plus de inflammatorio, ultimæ de putrido participant.

Notante Huxhamo amplior convenit venæ ſectio ſicco cœlo, quam humido.

Cavendum tamen a nimia venæ ſectione in morbis acutis, ne febris nimis cito jugule-tur; cum hæc requiratur, ut impura a puris ſecernantur, & e corpore excernantur.

Tiſſot exempla 20, & plurium venæ ſectionum intra duos dies inſtitutarum refert; monet autem, quod, licet natura quandoque reſtiterit ictui huic lethali, ignorantiam tamen Chirurgorum & Medicorum probaverit.

Ubi magnam copiam ſanguinis detrahendi neceſſitas eſt, ea per parvum vulnus fieri poteſt, hoc modo longe largiorem ſanguinis miſſionem ferunt ægri.

Si amarities oris, nauſea, vomendi conatus, ructus ova putrida redolentes, oppreſſio ad ſcrobiculum cordis notentur, maxime ubi morbus ex nimia ventriculi repletione, quod ex relatione ægri noſcitur, originem duxit,

aci-

acida, aquoſa, nitrata exhibenda ad materiem acrem corrigendam, his mox non proficientibus, vomitorium neceſſarium. Haud alio utique modo expurganda eſt, notante Huxhamo, colluvies ſtomachi biliosa multorum ſæpe morborum origo & fomes; & Illuſtr. van Swieten docet, quod ſi nauſea a quovis aſſumpto, quantumvis grato augeatur, nihil ſuperſit, quam ut vomitorio dato ſurſum expellatur.

Neque tardandum eſſe in vomitorio exhibendo vult Valcarenghi (a), dum ait: confert maxime, ut cito & affatim noxia e ventriculo eliminetur materies, quæ cum paulatim exit, majorem diuturnioremque moleſtiam ægris adferre ſolet.

Scrupulus Ipecacuanhæ cum grano tartari emetici optime ſatisfacit. Multi a paucis Ipecacuanhæ granis eundem effectum, ac a maxima doſi exſpectant, ſed id a cortice præcipue ſperandum, cujus granis vj. majorem virtutem ineſſe, ac xxx. aliis Pariſini notant: hinc Zimmermannus (b) monet, quod parva Ipecacuanhæ doſis non ſemper ſufficiat.

 Tar-

(a) De præcipuis febribus ſpecimen practicum. pag. 93.
(b) Von der Ruhr unter dem Volke. S. 81.

Tartarus emeticus additur ad viſcidum bi-
lioſo forte junctum attenuandum, ejiciendum-
que, cum, ut ſupra laudatus Zimmermann ob-
ſervat, ſola Ipecacuanha in pituita repleto,
hinc minus ſenſibili, ac difficilius irritabili ſto-
macho ſufficientem effectum non præſtet.

Peſſimus mos eſt, ſola aqua calida vomitum
excitare, ingens hujus requiritur quantitas, hinc
ſæpe ventriculus grave pondus excutere ne-
quit, ſicque ejus debilitas, & peſſima mala ori-
untur.

Poſt quemlibet vomitum aqua tepida hau-
rienda, facilius ſic vomunt ægri, & facilius
materia ad vomitum diſponitur.

Ubi venæ ſectio indicatur, vomitorii
præmittenda.

In herniofis, gibboſis, gravidis, hæmo-
ptoicis, phthiſicis, admodum cacochymicis,
inflammatione, obſtructione, ſuppuratione cu-
jusdam viſceris laborantibus vomitorii loco
purgantia antiphlogiſtica ex tamarindis, caſſia,
cremore tartari propinanda; (Nro. 1. 2. 3.)
ab omnibus fortioribus purgantibus abſtinen-
dum, quia illa, quæ copioſas evacuationes fa-
ciunt, perſpirationem impediunt, quod a le-
vioribus non timendum, quæ corpus vix mu-
tant obſervante Sanctorio.

Aqua

Aqua laxativa Diſpenſatorii Viennenſis ad uncias quinque vel ſex egregium eſt purgans antiphlogiſticum, ſed non nimis diu aſſervata eſſe debet, cum aceſcat.

Dum in Synocho non putrida alvus pauca, magnus dolor capitis, abdominis & lumborum ægrum vexat, clyſma convenit, (Nro. 4.) quod nec nimis calidum aut frigidum applicandum, nec ſudanti admodum ægro injiciendum.

Si vomitorii neceſſitas, & æger diuturna antea laboravit alvi obſtructione, clyſma prius dandum, ſic emollito abdomine corpus ſimul ad alvi excretionem diſponitur, & minus periculum eſt, ut humores tanta vi ad ſuperiora ferantur.

Evacuatis primis viis remedia conveniunt, quæ & ſanguinem attenuant, & absque augmento velocitatis ſolvunt, ſimulque putredini reſiſtunt, cum humores aut ſpiſſitudine, aut acrimonia peccent, hinc diluentia aquoſa, acida, nitrata conducunt, unde plurimæ formulæ ex decocto hordei, aceto, ſucco citri, oxymelle, Syrupis ex fructibus horæis paratis cum ſale polychreſto, arcano duplicato, nitro conveniunt. (Nro. 5. 6.)

Hor-

Hordeum aliquid glutinoſi lentoris a
addit, ne nimis cito per urinam aut ſudore
labatur; oxymel, & ſucci ex fructibus ho
& ſyrupi nimium ſanguinis lentorem divid
ſaponacea ſua vi oleum aquæ miſcibile
dunt, & dum ſpontanea degeneratione in
dum abeunt, putredini reſiſtunt, ſitimque
lunt.

Nitrum, ſal medium, quod denſit
phlogiſticam corrigit, calorem minuit, &
bus corporis noſtri ſine augmento veloci
facile ſubigitur, prioribus remediis jungend

Sal polychreſtum, ubi lauta vita prægr
appetitus minor, alvus ſegnior ad dr. ij..
iij. de die ſumptum, pulcherrimos effe
præſtat, quod a ſolis diluentibus, & acidis
exſpectandum; ſolvit enim, facitque, ut
bis aut ter de die cum euphoria alvum de
nant, ſic glutinoſum bilioſo junctum attenu
& cum hærentibus adhuc fere ſemper ſabu
in primis viis evacuatur, ſimul humorum c
minuitur. Homines enim laute viventes,
pus non excernentes, plura alimenta inger
hinc neceſſe eſt, ut plus ſaburræ in primis
plusque ſanguinis & humorum naſcatur.

Pro potu inſervire poteſt decoctum h
dei cum oxymelle, & pauco nitro, (Nro..

ve

vel potus ille, qui Italis limonada vocatur, & ex ſucco citri aqua diluto ſaccharo ad gratiam edulcorato conficitur; cavendum, ne, ut pro ſanis parari ſolet, conciliandæ ſuavitatis gratia ſaccharum ad cortices citri affrictum addatur, continet enim cortex citri magnam quantitatem olei eſſentialis, quod ſaccharo junctum eleoſacchari forma ingeſtum motum humorum auget, & bilem incendit.

Emulſa ex ſeminibus melonum, cucumerum, amygdalis proſunt; (Nro. 7.) in his enim olei virtus, qua inviſcat, & obtundit omnem acrimoniam, manet, & futuræ ranciditatis metus abeſt.

Omnis potus parca copia, ſed ſæpius dandus, ſic melius ſanguini miſcetur, neque ita facile ex corpore expellitur, caveturque, ne a nimis diſtento ventriculo anxietas, nauſea, vomitus oriatur.

Synochus non putris ex tranſpiratione ſuppreſſa orta, quod communiter accidit, dum majorem calorem ſubitum frigus excipit, & quod ex relatione ægri patet, interne theata diluentia, leniter diaphoretica ſolventia, ut mixturam, (Nro. 8. 9.) decoctum graminis, infuſum florum ſambuci cum nitro, melle, & oxymelle largiter hauriendum poſcit, pediluvia tepida,

pida, & alvo obſtructa clyſmata neceſſari
ſunt.

Ubi vero pulſus durus, plenus &c. a ve
næ ſectione ſubito incipiendum, & refrigeran
tia potius (Nro. 4. 5. 6.) ſuperius dicta i
uſum vocanda.

Nimius cubiculi calor, ſtragulorum pon
dus, medicamenta ſtimulantia evitanda, n
ſanguis in nimium motum urgeatur, & levi
Synochus non putrida in gravem morbum in
flammatorium mutetur.

Diæta in Synocho non putrida ſit tenui
ex panatella, cremore hordei, & quia Au
ſtriaci adeo juribus carnium aſſueti ſunt, i
concedi debent, cum a multo tempore con
ſueta, etiamſi deteriora fuerint, inſuetis minu
turbare ſoleant. Succus citri addendus, u
proclivitas in putredinem corrigatur.

A juſculis pingue ſupernatans ſollicite au
ferendum, ne debilem ventriculum offendi
cito ranceſcens hoc oleum.

Fructus horæi, ceraſa, prunellæ, pruna
poma borſtorfiana alvum movent, & ob gra
tum acorem ſitim, caloremque minuunt; dum
cocta ſunt, minus flatus generant.

Cubiculum ſit moderate calidum, hin
æſtate aperiendum, tranſitus tamen aëri
per

per rimam anguſtam, aut per feneſtras vel portas oppoſitas vitandus. In thermometro Bianchiano ſeu Reaumuriano temperies aëris pro ægrotis (chaleur des chambres de malades) figitur ad gradum 17^{mum}, qui in Fahrenhaitiano 70mo correſpondet.

Bene monendi ægri, ne ſtragulis plumis repletiſſimis (quæ in Auſtria conſueta ſunt) corpus tegatur.

Terminatur hæc febris tertia, quarta, ſeptima die. Rarius hanc excurrit. Nonnunquam, ubi a nimia ventriculi repletione malum ortum, ſaburra per emeticum excuſſa ſine alia evacuatione notabiliore febris ceſſat.

Inde videtur neceſſitas vomitoriorum hic Viennæ non ratione climatis, ſed vivendi generis, ubi plurimæ febres nimiæ repletioni ſtomachi maxime per carnes originem debent. Hinc Baglivius monuit, quod aliter in morbis curandis tractandi ſint Itali ſub aduſto climate, & ſobrie viventes, aliter Galli, Hiſpani, Germani, aliique ſua quique utentes aëris temperie, & ſuo quique victus genere.

Quare ſollicite ſemper inquirendum in cauſam morbi, & monet Illuſtr. van Swieten (a), quod non melior canon ſit in medicina, quam

(a) pag. 58. Part. I.

quam ille, quod in curandis morbis ſemper ad cauſam primam, unde omnia reliqua fluxerunt, ſit reſpiciendum, ex hoc fundamento enim ſola certa, & valida auxilia deduci poſſunt.

Criſes ſunt variæ per urinam, alvum, ſudorem, diarrhæam; hanc præcedunt nonnunquam borborygmi, tormina, murmura, & commotiones ventris, hypochondria elevata, dolor lumborum. Autumno crebrior eſt criſis per diarrhæam.

Ante hæmorrhagiam narium notatur rubedo oculorum, temporum gravitas, viſus hebetudo, acutus occipitis dolor, lachrymæ involuntariæ, narium pruritus, quandoque pulſus dicrotus, ubi in diaſtole arteria bis ferit digitum tangentem, antequam ſyſtole ſequatur.

Sanguineis laute paſtis, vel ubi morbus a conſuetis hæmorrhagiis ſuppreſſis abuſu ſpirituoſorum ortus, frequentior eſt narium hæmorrhagia.

In ſubjectis, carnem mollem & humidam habentibus, & ubi morbus ex impedita tranſpiratione, ſudor quandoque morbum tollit, tunc urina eſt parcior, cutis mollis, corpus æquali vapore calet, pulſus mollis, undoſus.

Cri-

Criticam per urinam evacuationem præcedunt gravitas hypochondriorum, lumborum, circa pudenda ardoris quidam ſenſus, aucta urinæ quantitas. Tempeſtate frigidiore, & ubi morbus ex tranſpiratione ſuppreſſa natus, frequentior hæc criſis.

Criticas has eſſe evacuationes docet levamen ſic teſtante Hippocrate: Si talia purgentur, qualia purgare oportet, confert, & facile ferunt.

Accidunt autem criſes in morbis acutis diebus potiſſimum quaternariis, ut 4°. 7°. 14°. &c.

In noſtris regionibus non videntur ita occurrere criſes, ut veteres obſervarunt, ob cœli noſtri naturam, vitam intemperantem, exhibita pharmaca, & crebriores inſtitutas venæ ſectiones.

Prout febris minuitur, ita ſucceſſive cibi augeri poſſunt.

Dum febris integre abeſt, & carnes teneræ concedendæ.

Aſſuetis etiam plus nutrimenti dandum. Sic Illuſtr. van Swieten hiſtoriam ſtrenui potatoris habet, qui venæ ſectione, victu tenuiſſimo, & dilutiſſimo potu ad extrema fere redactus vini Rhenani poculo, & jure car-

nium reſocillatis viribus brevi a periculoſo morbo evaſit.

Senes facillime jejunium ferunt, ſecundo ætate conſiſtentes; minime adoleſcentes, omnium minime autem ex his, qui inter ipſos ſunt alacriores.

Reconvaleſcentes ſæpius, ſed parcius comedant facile digerenda, nec variæ ſpeciei alimenta.

Cœna ſit parca, tum quia reconvaleſcentes ad veſperas ut plurimum pejus valent, tum quia ſomnus inde turbatur.

Crebriores ſed parvæ refectiones conveniunt.

Potus quantitas ſucceſſive minuenda, ne aut ventriculus nimis debilitetur, aut tumere incipiant ægri.

Poſt febres continuas alvus ſæpius tardior eſt, ita ut per duas, aut tres dies eam non excernant; ſi nullum inde incommodum, nil movendum; ſi vero dolor capitis, anxietas, tenſio abdominis ſequatur, clyſma applicandum.

Lectus brevi deſerendus, quia & ſanus ei affixus inde debilitatur.

CA-

CAPUT III.

De Febre ardente.

Febris ardens eſt continua remittens cum ardore digitum fere tangentis urente, ſiti inexplebili, ſiccitate corporis, dolore capitis, reſpiratione difficiliori, urina pauciore, & rubra, pulſu duriore, ac pleniore.

Viri, juvenes, fibra ſtricta, & rigida gaudentes; aromaticis, ſpirituoſis abutentes; in aëre calido, & ſicco viventes; corpus nimium exercentes, vel & ii, quibus conſuetæ hæmorrhagiæ ſuppreſſæ ſunt, ut plurimum hoc morbo corripiuntur.

Differt ardens ab hæmitritæa ſymptomatum intenſitate, & quod frigus non habeat tempore exacerbationis, ſed æſtum majorem.

Morbus eſt periculoſus, ubi vero æquabilis calor per totum corpus ad extrema uſque diffuſus, lingua, fauces humectantur, alvus libera, urina minus colorata, ſpes optima eſt valetudinis recuperandæ, cum vaſa pervia, & humores meabiles ſignificet; ſi autem urina tenuis & alba, ſummus calor circa vitalia cum

extremorum frigore; ſi parotis non ſuppuret, neque alia ſuperveniat evacuatio; ſi ſanguinis ſputum, aut urinæ cruentæ mictus, deliria ferociſſima, reſpiratio admodum difficilis, convulſiones accedant, aut ægri floccos carpant, ſumma morbi lethalitas.

Cura a venæ ſectione largiore incipienda, donec pulſus fiat mollior, calorque minuatur. Si venæ ſectione facta nimis iterum exorbitet febrilis impetus, denuo ſanguis educendus.

Nonnunquam pulſus nec adeo magnus, nec durus deprehenditur, rubor tamen faciei, anheloſior reſpiratio, vitæ genus prægreſſum, hæmorrhagiæ ſuppreſſæ, &c. ſuadent vires non deficere, ſed corpus ab humoribus obrutum eſſe, hinc vena ſecanda; ut vero Medicus ſecurus ſit, pulſui alterius brachii digitus applicandus eſt, dum e vena ægroti ſanguis mittitur. Si pulſus ſit parvus, tremulus, intermittens, deſiſtendum; ſi vero inſurgat, ſanguinis miſſione pergendum, cum hæc in acutorum principio neglecta in ſubſequentibus febris ſtadiis nullo modo compenſari poſſit teſtante Huxhamo.

Si hæmorrhoides tumeant, hirudines applicandæ.

Me-

Medicamenta conveniunt, quæ diluunt, & ſanguinis phlogiſticam denſitatem attenuant ſine augmento velocitatis; hinc decoctum hordei, acetoſæ, acetum, ſuccus citri, nitrum, oxymel largiter ingerenda: (Nro. 4. 5. 6. 10.) cum in cadaveribus febre ardente defunctorum ſanguis multus, craſſus & ater in arteriis, pauciſſimus in venis reperiatur.

Pro potu ſint emulſa tenuia cum pauco nitro, limonada, ſerum lactis, lac ebutyratum.

Æſtivo tempore ſucci recentium fructuum horæorum aqua diluti exhiberi poſſunt. (Nro. 11. 12.) Hi enim grati ſunt, ſitim, calorem minuunt, ſaponacea ſua vi aquam oleo miſcibilem reddunt, & efficiunt, ne ſubito iterum de corpore diffletur. Nonnulli Medici timent, & damnant uſum ſuccorum ex fructibus horæis expreſſorum, ſed hi ipſi ſine metu eosdem ſaccharo in formam ſyrupi redactos præſcribunt.

Ubi alvus adſtricta, decoctum hordei cum cremore tartari acidum redditum optime pro potu inſervit.

Contra immanem capitis dolorem epithemata ex pane ſecalino cum aceto conducunt.

Ad calorem minuendum, ſanguinemque a ſuperioribus derivandum ſynapiſmi (Nro. 13.)

plantis pedum apponendi, qui, dum ſicci, renovandi.

Eidem ſcopo inſerviunt clyſmata, quæ ſimul ex inteſtinis feces in loco tam calido facile putreſcentes eluunt, & dum oſcula vaſorum reabſorbentium intrant, ſanguinem diluunt, & attenuant, hinc etiamſi alvus libera, ubi magnus admodum calor deprehenditur, quotidie injici poſſunt, niſi vires admodum fractæ ſint.

Amarities oris, nauſea, quæ diluentibus, & acidis brevi non corrigitur, vomitorium petit; ſæpiſſime enim in his febribus putridi quidpiam in primis viis hæret. Sic Illuſt. van Swieten notat ad finem æſtatis, vel in autumno raras eſſe febres, inflammatoriam tantum naturam habentes, ſed jam quidquam bilioſi participantes; hinc vomitorio neglecto deliria, anxieatates, convulſiones ſequi, licet id, quod vomitu ejicitur, nec mole valde ſpectabile, nec pravis qualitatibus inſigne ſit.

Si deliria admodum ferocia, clyſmata omni trihorio aut quadrihorio injicienda, ſynapiſmi acriores (Nro. 14.) applicandi, abſtinendum a veſicatoriis; inde enim febris major, calorque auctus ſpectatur; eam ob rationem Illuſt.

van

van Swieten (a) cantharidum uſum minime tutum eſſe dicit, ubi valida febris, & calor magnus.

Si uſu remediorum antiphlogiſticorum prægreſſis depletionibus & evacuationibus debitis febris pergat, vires langueant, cortex peruvianus, maxime ubi manifeſtæ, & regulares exacerbationes, in uſum vocandus, qui remiſſionis tempore exhibendus.

Extracti forma magis arridet; (Nro. 15.) in ſubſtantia datus non raro nauſeam, anxietatem, ſenſum ponderis in ventriculo, amaritiem oris, majoremque calorem, alvi obſtructionem generat, ubi ab extracto crebriores alvi dejectiones nigricantes, extracto ſimiles cernuntur.

Sydenhamus jam nonnunquam tincturam corticis pulveri præferebat, quia ab hoc conſtrictionem metuebat.

Quandoque a Pharmaçopæis addito ſale tartari extractum paratur, ut labori, tempori, & carbonibus parcant, quia citius partes corticis ſolubiles ope ſalis tartari in aqua ſolvuntur, ſed remedium inde naſcitur ad debellandum hunc morbum, ubi tantus motus humorum & calor, magis noxium, quam proficuum.

(a) Tom. III. pag. 47.

Decoctum corticis peruviani (Nro. 16.) cum aceto, ſucco citri, ſale polychreſto (niſi diarrhœa adſit) ſyrupo ribium, aut rubi idæi edulcoratum, pulcherrime prodeſt. Celeberrimus Vogel efficacius id vult, ac extractum. Certe obſervata medica nos docent, gangrænam proſerpſiſſe cortice peruviano & in extracto, & in ſubſtantia propinato, quæ ſiſtebatur decocto ejusdem.

Cum multi turbidum abhorreant corticis peruviani decoctum, Baumé infuſum frigidum oculo gratum paravit. Infudit unciam dimidiam corticis in lagena ſedecim aquæ unciis: infuſum hoc per aliquot dies reliquit, id ſæpius de die agitavit, tandem aquam hoc modo læte rubentem, aut ex fulvo coloratam per chartam emporeticam filtravit, ac ita porrexit, aut etiam pro extracto ſicco ſenſim ſine ebullitione evaporavit.

Hæc methodus pro parando extracto, ut Baumé voluit, nihil valet. Rogavi expertiſſimum Chemicum Jacobum Well ad nigrum urſum pharmacopœum, ut periculum faceret. Infudit quantitatem corticis a Baumé determinatam cum eadem præſcripta copia aquæ, permiſit infuſum per 4. dies; aqua erat leviſſime colorata ſaporis leviter amaricantis, hac de-

decantata, novam aquam affudit, idque tertia vice repetiit; tandem corticem reſiduum cum aqua nova decoxit, & obtinuit decoctum turbulentum ſaporis ſubadſtringentis, ſimulque amariſſimi, cum ſapore infuſi plane non comparandi.

Prætendit Baumé duabus infuſionibus omne ſolublile ex cortice ita extraxiſſe, ut cortex tali modo extractus, ac dein in recenti aqua decoctus aquæ parum aut nil tribuerit. Clariſſimus Wellius contrarium obſervavit. Erat enim hujus infuſum debile; decoctum vero ita frigide extracti corticis forte, præſtans, & ſapidum valde: apparet itaque, quod aqua frigida infuſus cortex nil minus quam omnibus ſuis partibus ſolubilibus ſpolietur.

Admodum nauſeoſis extracti aut decocti loco ſal corticis peruviani dictus exhiberi poteſt, quæ pars magis reſinoſa eſt, primam in ſolutione formans cuticulam, dum leni calore humidum illud evaporatur.

Hinc majori puritate ab extracto differre videtur, & drachma una magis efficax, ac binæ aut tres extracti habentur. Anno 1759. hoc remedio aliis non proficientibus diſcipulum olim meum egregium Noſocomii Pazma-

niani Phyſicum Henricum Collin hoc morbo decumbentem ſanavi.

Corticis peruviani doſim determinant vires ægri, magnitudo morbi, conſtitutio epidemica. Uncia ſemis extracti ſæpe ſufficiebat, ſed & ſæpe ad unciam j. nicthemeri ſpatio aſcendendum erat.

Nec credendum, cum cortex adeo præſtans remedium in hydrope, cachexia, fluore albo, paſſione hyſterica, debilitate ſyſtematis nervoſi ſit, eum ſanguinem denſare; decoctum corticis peruviani ſanguini mixtum eum rubicundiorem & fluidiorem facit teſtante Schwenkio, & multorum cortice utentium ſanguis facile ſecedebat, nec inflammatorius erat.

Quamdiu vero pulſus ſatis durus eſt, etiamſi venæ ſectiones ſint inſtitutæ, primæ viæ purgatæ, & vires admodum proſtratæ, cortex non prodeſt, imo morbum auget.

Tentavi enim jam anno 1753, antequam corticis uſum in ſimilibus febribus per clariſ. Pringle edoctus fuerim, cum remiſſionem regularem viderim, venæ ſectione facta, & purgatis primis viis, morbum ſubito cortice jugulare, ſed febres longiores, criſes tardiores imperfectas, & crebriores recidivas ſecutas dolui.

Su-

Supra laudatus Pringle (a) nec effectum ſperat a cortice in gangræna, ubi vaſa nimium plena, & dum ſanguis cruſta inflammatoria tectus eſt.

In ardentibus tamen, in quas intermittentes tranſiere, mox ab initio remiſſionis tempore cortex, aliis antiphlogiſticis junctus, ſummo cum effectu præſcribitur.

Communiter in hiſce febribus delirium maniodes junctum eſt, nonnunquam tamen aſaphodes notatur, pulſus tunc eſt debilis, celer, inæqualis, adſunt ſubſultus tendinum, tremores, oculi caliginoſi, convulſiones. In ſimili peſſimo ſtatu moſchum (Nro. 17.) omni trihorio aut quadrihorio (continuato ſimul corticis, & diluentium uſu, niſi ægri bibere recuſent) ſummo cum effectu exhibui, ſequebatur ut plurimum ſudor moſchum redolens, levans.

In hyſtericis & hypochondriacis, ſi forte moſchi odorem non ferant, levis Camphoræ doſis, infuſum ſerpentariæ, (Nro. 18.) aut ſpiritus cornu cervi cum eſſentia caſtorei (Nro. 19.) ſubſtitui poteſt.

Con-

(a) Obſervations on the Diſeaſes of the Army. pag. 343.

Contra vigilias erectus corporis ſitus, regimen frigidius, alvus liberior, & linteum aceto & aqua roſarum madidum capiti impoſitum temporibus admotum pulchrum effectum facit.

Abſtinendum ab opio, quod nonnulli ſuadent, ut impetus naturæ ferocior inde compeſcatur. Vigiliæ enim perſeverantes crebrius leve inflammationis initium in encephalo notant, quod per opium facile augetur, cum ab eodem ſumpto humores magis ad caput ferantur. Opii actio ſimilis eſt ac vini, quod certe nemo in arte peritus commendabit, ubi inflammationis metus, & nemo eodem ferociorem naturæ impetum compeſcet. In febre ardente ab opii parciſſima doſi exhibita perturbationes capitis ac leve delirium vidit Fridericus Hoffmannus. Clariſ. Pringle docet opiata manifeſte nocere, ſi vigiliæ a febre pendeant. Teſtatur quoque clariſ. Gorter, quod motus acceleratus in febribus ardentibus non ſolum non compeſcatur opio, ſed temulentia, & furor inducatur.

Criſis eſt varia per hæmorrhagiam narium, alvum, ſudorem, parotides, & quandoque hæmorrhoides.

Nun-

Nunquam benigna reſolutione morbus hic ſolvitur; cum parvi tantum morbi ſolvantur, magni vero judicentur.

Hæmorrhagia narium magnum nomen inter criticas evacuationes meretur in febre ardente. Præcedunt ſigna in capite de febre continua ſimplici dicta; oportet autem, ut copioſus ſanguis per nares effluat.

Si ſanguis ſit craſſus, & ater, guttatim erumpens, vas aqua calida repletum naribus ſupponendum, ut per vaporem hunc vaſis laxatis cruori effluendo copia fiat.

Si nimia ſit hæmorrhagia, quod ex ingenti ſanguinis profluentis copia, pallore, venis conſidentibus, pulſu vacillante & debili noſcitur, acetum aqua mixtum naribus externe applicatum conducit.

Ubi tam valida narium hæmorrhagia obſervabatur, ut periculum in mora adeſſe videretur exhauſto fere jam corpore, nunquam fefellit Illuſtr. van Swieten vitrioli albi meraciſſima ſolutio, (Nro. 21.) ſi nempe turunda hac madida naribus immitteretur, curando, ut quam profundiſſime ingrediatur nares. Hoc fit, ſi calamus linteo carpto obvolvatur ſolutione vitrioli imbuto, dein immittatur hac lege, ut primo perpendiculariter intrudatur ad

polli-

pollicis dimidii plus minusve longitudinem, ac ſi quis per narium foramina verſus fauces protrudere vellet, dein elevetur prudenter calamus relicto linteo carpto. Niſi tali cum cautela hoc fiat, raro ad locum affectum vitrioli ſolutio pervenit. Relinquitur autem hæc turunda ibi, donec poſt unum alterumve diem ſponte elabatur.

Parotides, vel & tumores glandularum inguinalium in hoc morbo apparent, quibus cataplaſmata applicanda ſuadentur; ſed emplaſtra gummoſa, ut diachylum cum gummatibus, de galbano crocatum Diſpenſator. Viennenſ. his præferuntur, cum refrigeratis cataplaſmatibus parotides facile repelli poſſint. Statim ac pus formatum judicatur, aperiendæ ſunt, fruſtra exſpectatur fluctuatio puris, ac tumoris mollities, cum pus adeo tenax, ut tumores integre maturi ſatis duri ſint. Si abſceſſus diutius clauſi relinquantur, in vehementi hoc morbo pus ſubito acre fit, ſanguinem intrat, & nonnunquam periculum præſentaneum, dum ad partes nobiliores fertur, nonnunquam febrim lentam creat.

Abſceſſu aperto ſi pus album non fœtidum, ſpecillum non tingens conſpiciatur, ſi febris minuatur, bonum; ſi vero ſanioſum prodeat

deat cum fractis admodum viribus, pulſu inæquali; intermittente, peſſimum.

Ubi parotides ſubito diſparent ſine ſubſequente alia evacuatione, malum; ſed & parotides ſuppurantes non certam ſalutem notant; Hippocrates jam binos ægros notat, qui ſuppuratis licet parotidibus perierunt.

Sputa craſſa, mobilia, lubrica teſtante Illuſtr. van Swieten cum reliquis evacuationibus in ardente quidem concurrunt, raro tamen vel nunquam judicium his ſolis abſolvitur.

Si tuſſis ægros corripit, præter nominata ſuperius remedia, pro ratione ſymptomatum & virium vitæ ſimul dari poteſt decoctum althææ cum oxymelle; (Nro. 22.) ſi ſputa craſſa ſint & tenacia, unc. j. oxymell. ſcillæ, aut altera addenda.

Ubi vero ſtertor accedit, ſputa non prodeunt, ita ut metus ſuffocationis ſit, kermes minerale propinandum, quod ad granum omni bihorio aut trihorio dandum. (Nro. 23.) A levi hac doſi vix vomitus, aut diarrhœa orietur. Si vero excitentur, duo grana maſſæ pillularum de ſtyrace aut cynogloſſi tali pulveri jungenda, donec vomitus aut diarrhœa minuantur, dein iterum kermes minerale ſolum exhibendum. Non multum ab opio metuendum

dum eſt, in illo enim ſtatu, ubi ſputa & tenacia & craſſa apparent, febris admodum mitigata eſt, nec amplius ferocior ille naturæ impetus ſpectatur.

Urina cum ſedimento lateritio potius pro crisis nuncio, quam critica evacuatione habenda; quo enim ſediminis citior & diuturnior depoſitio, eo perfectior criſis.

Notat Boerhavius, quod febris ardens critice cum rigore ſolvatur, ſed bene monet Illuſtr. van Swieten, quod quamvis criticus talis rigor ſolutam & mobilem jam morbi materiem denotet in febre ardente, tamen hæc raro vel nunquam tales habeat dotes, ut ſanis aſſimilata humoribus cum illis fluere poſſit per vaſa absque ulla notabili functionum perturbatione, adeoque critica evacuatio fere ſemper talem rigorem ſequi ſolet: itaque febris ardens ſolvitur quidem cum rigore, raro tamen vel nunquam hoc ſolo ſanatur.

Cavendum, ubi ſimilis rigor ſequitur a calefacientibus, hic enim potiſſimum, ut monui, evacuationis futuræ nuncius eſt, cum materiem peccantem mobiliorem ſignificet, inde attritus minor, & minutus caloris ſenſus naſcitur. Poſt ſimilem criticum rigorem reſtituto libero motu humorum per vaſa, brevi ſequitur

æqua-

æquabilis per univerſum corpus calor, hinc facile diſtinguitur a peſſimo rigore, quem extremorum frigus excipit, dum immeabilis redditus ſanguis ad extrema uſque corporis propelli nequit.

Si diarrhœa cum levamine fiat, critica eſt, & ſibi relinquenda; ſi vero vires debilitentur, facies collabatur, pulſus inæqualis, aut admodum debilis reddatur, cohibenda eſt, a nitro, ſalibus, melle abſtinendum; extracti corticis peruviani loco ſubſtantia ejus danda, cum ab extracto, ut ſuperius monui, potiſſimum alvus crebrior ſequatur, mixtura ex bolo armena, & gummi arabico (Nro. 24.) omni bihorio aut trihorio ad unc. j. exhibenda, ſimul tamen pro diverſitate ſuperius notatorum ſymptomatum decoctum corticis peruviani, camphora &c. propinanda. Veſicantia ſuris applicata levamen ferunt.

Laudatur contra nimiam diarrhœam radix ſalep, (Nro. 25.) ſed tute huic ſubſtitui poteſt læte in Auſtria creſcens orchis morio Linnæi, cujus radix in aqua una alterave ebullitione decocta, ab exteriore cortice mundata, filo ſuſpenſa, & in aëre exſiccata, dura ac ſemipellucida inſtar gummi tragacanthi evadens, in

C aqua

aqua dein tota ſolubilis, eamque gelatinoſam reddens. (Nro. 26. 27.)

Prodeſt & in vehementiore diarrhœa infuſum ex floribus rheados & ſambuci paratum; oportet, ut flores ſambuci ſicci ſumantur, cum recentes teſtante Vogel alvum moveant.

Nonnunquam in febre ardente pulſu forti & duro in mollem & parvum mutato diarrhœa debilitans fractis jam admodum viribus accedit, & a quolibet potu aſſumpto augetur, tunc ad adſtringentia confugiendum, & drachma ſemis aut ſcrupuli duo ſucci inſpiſſati catechu, aut pulveris corticis ſimarubæ mixturæ cum china china addenda, cum hæc diarrhœa minus ab acrimonia, quam a relaxatione dependeat, quæ facile oritur per potum perpetuo aſſumptum, per tot clyſmata injecta, per ipſum majorem affluxum humorum jam in principio morbi a materia acri in primis viis hærente, & inteſtina irritante generatum.

Urgente admodum neceſſitate opium per vices exhibendum.

℞. Opii pur. gr. jß.
Sacchar. albi ℨij.
aq. fl. rhæad. ℥jß.
m.

ſumat omni bihorio cochlear, donec alvi fluxus

mi-

minuatur, cavendum enim eſt, ne ſubito ſiſtatur.

Si poſt medicamenta adſtringentia aut paregorica diarrhœa ſuppreſſa anxietas, reſpiratio difficilis oriatur, abdomen infletur, enema emolliens (Nro. 28.) ex decocto althææ aut lacte injiciendum, extractum corticis peruviani propinandum, donec alvus imminutis iterum ſymptomatibus ſecedat, alias enim gangræna ſubito & morbo & vitæ finem imponit.

Ad curam plurimum facit moderatus aëris calor, hinc, ut ægri non plus juſto incaleſcant, oportet, ut potius ſupra culcitram, quam lectum plumis refertum, decumbant.

Celſus jam monuit, quod febre ardente laborans amplo conclavi tenendus ſit, quo purum & multum aërem trahere poſſit, & Galenus docuit, quod in morbis, ubi nimius calor, cavendum, ne a turba ingredientium hominum domus calefiat.

Hinc æſtate, ubi calidus & ſiccus aër, non ſolum portæ & feneſtræ aperiendæ, ita tamen, ut tranſitus aëris per has oppoſitas impediatur, ſed & aqua frigida cum ſale ammoniaco, nitro in pavimentum, & ad parietes reſpergi poteſt, ſic gratum & tutum refrigerium conciliatur. Rami florentis ſambuci

aut fraxini, ſalicis, betulæ, populi, roſarum, oxyacanthæ, viburni aquæ immerſi eandem abſorbent, & exſpirant, aëremque ſicciorem corrigunt.

Eodem ſcopo inſerviunt lintea ſalis ammoniaci aut nitri muria madida in cubilibus ſuſpenſa.

Malus Viennæ mos eſt, omni anni tempore, & in omni fere morbo juſcula tepida, aut infuſa theata affatim exhibere, inde enim & æſtuante per febrim ardentem ægro calor magis augetur, & decumbentes non refocillantur, ſed ſudoribus diffluunt, hinc præponenda frigidiuſcula, acidula. Cavendum a gelido potu, licet enim gelidam quandoque profuiſſe in febribus noſcamus, minime tamen optime monente Illuſtr. van Swieten ex rarioribus illis caſibus concludi poteſt, illum ſemper febricitantibus exhibendum eſſe, non magis, quam ſi haleces ſalitos, lardum, & ſimilia quis commendare vellet in victu febricitantium, quia quandoque his aſſumptis febres curatæ fuerunt, dum ſummo appetitu hæc deſiderarent ægri, & invitis etiam Medicis aſſummerent.

Pro pauperibus eſt ſerum lactis ebutyratum omni pinguedine butyracea orbum, acidulum.

lum. Si tamen nimia diarrhœa inde oriatur, quod ſæpius vidi, abſtinendum.

Non raro poſt febres ardentes, maxime ubi ſputa copioſa apparebant, corpus exhauritur, & reſpiratio ad motum difficilior cum ſputis purulentis notatur; equitatio, aura ruralis, decoctum ex cortice peruviano, & lichene Islandico (Nro. 29.) interpoſito lactis uſu cum moderato corporis exercitio pulchre proſunt.

Poſt febres continuas ægri ſudoribus quandoque diffluunt, efficax admodum eſt ſalviæ (Nro. 30.) infuſum aquoſum aut vinoſum; ſi inde, ut quandoque notavi, calor major, aut ſitis oriatur, cortex peruvianus, aut decoctum corticis peruviani cum ſpiritu vitrioli, & guttis quibusdam liquoris anodyni mineralis utiliter propinabitur.

Surditas poſt febres ardentes remanens aut ſponte cedit, aut emplaſtro ex galbano cum camphora nuchæ impoſito tollitur.

CAPUT IV.

De Febre putrida.

Febrim putridam nonnunquam per aliquot dies præcedit languor, ſomnus inquietus, appetitus proſtratus, dolor capitis, lumborum, ſpiritus fœtens, & urina peſſime olens, ſequitur febris, quæ remittit, iterum exacerbatur ſine typo, pulſus ab initio celer, parvus, dein mutatur in fortiorem, & ſi inflammatorii quidquam junctum eſt, in duriorem, lingua eſt alba, anima fœtens, os amarum, crebrius nauſea, vomendi conatus, aut ipſe vomitus ægros vexat. Urina eſt pauca, cutis interdum ſicca, alvus conſtipata, quandoque ſudor copioſus, crebriores dejectiones, ſed ſine levamine notantur.

Naſcitur febris putrida ab abuſu carnium, piſcium maxime non recentium, contagio, conſtitutione epidemica, inundationibus, aquisque effuſis putreſcentibus, retento perſpirabili; hoc enim putreſcentis indolis eſt, & ad inteſtina plerumque refluens; quare maxime pluvioſa & tepida tempeſtate febris putrida oc-

cur-

currit, licet frigida admodum hyeme quoque graſſetur.

A ſolo victu malo putrida epidemia peſſima oriri poteſt, dum in obſidione Bredana fame preſſi incolæ impuro victu uterentur, ſæviſſima peſtis graſſabatur, interim regius exercitus, qui hanc urbem obſidebat, omnibus ad vitam neceſſariis inſtructus a dira hac lue immunis erat.

Putridiſſimæ febris quoque cauſa eſt atmoſphæra ſtagnans frequentia hominum polluta, quæ mox valde rancet; hinc in carceribus & noſocomiis, ubi plurimi homines congeſti ſunt, aër longiore mora peſtiferus fieri poteſt; ſic in ultimo bello, dum turba militum noviter lectorum cubiculis arctioribus includebatur, peſſima febris putrida plurimos e medio tollens oriebatur.

Diverſæ indolis febres putridæ occurrunt; nonnunquam febri putridæ inflammatorii quidquam junctum eſt, quod ex pulſu duriore, facie magis rubra, & venis plus inflatis noſcitur; ſanguineis, laute admodum paſtis, bibulis non raro id accidit, vel ubi in initio febris ventriculum aut vires languentes per vinum aut aromatica erigere ſtudent ægri.

Non raro putrida materia ſolummodo in primis viis hæret, maxime in principio morbi, aut ubi hic a nimia repletione ventriculi per carnes vel piſces ſemiputridos ortum duxit; his pulſus non admodum debilis, vires non adeo fractæ, color faciei minus luridus, os vero amarum, oppreſſio ad ſcrobiculum cordis, ructus fœtentes ſunt.

Sed & hærente adhuc fomite in primis viis putridum jam in maſſam ſanguinis duci poteſt, tunc pulſus celer, inæqualis, debilis, cum oppreſſione ad ſcrobiculum cordis, ſudor, & urina admodum fœtens deprehenduntur.

Febris putrida ex contagio, conſtitutione epidemica, uſu aquarum putreſcentium non raro primo ſanguinem afficit, dein putridum exinde ſecernitur, & ad primas vias fertur. Sic Hoffmannus monet, quod febres ipſæ bilem generent.

Noſcitur hic morbus ex cauſis nunc dictis prægreſſis; pulſus in initio admodum debilis, & valde celer eſt, vires plurimum proſtratæ, ſudor copioſus, alvus crebra, ſeroſa, morbum non levans, petechiæ brevi erumpunt ſine levamine, lingua plumbei coloris, facies lurida, deliria, tremores ſubito ſe jungunt, oculi ſunt

tur-

turbidi, & licet ægri non appetant, nauſea tamen, & vomendi conatus minores obſervantur, ac ubi ſordes in ventriculo collectæ hærent.

Quandoque morbo putrido jam adulto ſtatus inflammatorius accedit, maxime, ubi primæ viæ initio morbi evacuatæ non fuerunt; hinc bilis putrida febre acrior reddita partes erodit, & inflammat.

Noſcitur hic ſtatus pulſu celeri, parvo, ſubduro, ac ſi tenue filum ferreum per arteriam ductum eſſet; lingua eſt ſumme arida, genæ rubent, deliria, meteoriſmus, ſingultus & convulſiones accedunt, ægri aut potum reſpuunt, aut ab eodem plurimum anguntur, & non raro medicamenta, & potulenta vomitu rejiciunt, ut plurimum diarrhœa ichoroſa ægros e medio tollit.

Prognoſis in febre putrida eſt varia; quandoque, ubi fomes mali in primis viis hæret, emetico dato cito terminatur morbus; ſic Tiſſot (a) dicit: Emeſis febrim ſæpe omnino jugulat.

Nonnunquam per ſex ſeptimanas durat morbus, maxime, ſi ab initio primæ viæ non ſatis purgatæ fuerunt.

(a) pag. 16. de febre bilioſa.

Tranſeunt hæ febres in intermittentes, obſtructiones viſcerum, & icterum; ſæpe in ipſis febribus biliofis ægri ut in ictero flaveſcunt, quod nec bonum, nec malum ſignum. Pringle cadaver aperuit ſimilis defuncti, & nihil calculoſi, nihil obſtructi in cyſtide, aut ductibus bilioſis invenit.

Poſt evacuationes primarum viarum morbus per aliquot dies in eodem ſtatu manet; ſi decubitus ſanorum ſit ſimilis, reſpiratio facilis, hypochondria mollia, æqualia, non dolentia, pulſus æqualis, mens conſcia, ſalutis ſignum: ſi deliria accedant, pulſus in celerem, parvum, inæqualem mutetur, abdomen infletur, ſubſultus tendinum, convulſiones, ſingultus, (qui tamen nimiæ ingurgitationi quandoque originem debet) accedant, ſi ægri floccos carpant, excrementa inſcie deponant; ſi puſtulæ purpureæ vel lividæ corpus deturpent, hypochondria tenſa, & inflata ſint, æger fere moritur.

Status inflammatorius principio febris putridæ junctus, quem vita lauta prægreſſa, pulſus plenior & durior notat, venæ ſectionem poſtulat, minori tamen quantitate ſanguis detrahendus, ac in febre ardente.

In

In putrida ſine ſtatu inflammatorio venæ ſectio non convenit, imo ab hac inſtituta morbus aut lethalis evadit, aut in longum protrahitur, & languor diuturnus, cachexia &c. ſequuntur.

Indicationes ſunt, materiam putridam corrigere, & evacuare. Ubi fomes morbi in primis viis latet, mixtura ex ſalibus mediis cum ſucco citri danda, (Nro. 5.) quia materies hæc ſæpe inſtar glutinis ſpiſſa eſt, ita ut ſubito ejici non poſſit.

Illuſtr. van Swieten notat poſt fervidiſſimam æſtatem febres bilioſas epidemicas cum moleſta nauſea, & vomitu fuiſſe, in quibus ſtatim vomitorium propinatum non levabat, ubi autem per unum, alterumve diem diluentia & ſolventia data fuerant, ſponte ſæpe vomitu excutiebatur corrupta bilis inſtar glutinis fere ſpiſſa, vel leni vomitorio ſecunda vice exhibito facile expellebatur.

Die una aut altera adhibitis fruſtra diluentibus & ſolventibus, vel ubi ingens nauſea, aut vomitus ſpontanei, ſubito Ipecacuanha cum tartaro emetico propinanda.

Sola Ipecacuanha minus ſatisfacit, tum quia, ut jam in capite de febribus continuis monui, glutinoſum bilioſo junctum ejicere non

va-

valet, tum quia alvum adſtrictam potiſſimum relinquit, quæ tamen in hoc morbo perpetuo aperta ſervanda.

Nonnunquam neceſſitas urget, repetendi vomitorium, maxime ubi digeſtiva exhibita non fuerunt. Impoſſibile fere eſt, diluentibus ſolis & acidis putridam hanc materiam corrigere.

Vidi ægros febre putrida decumbentes immaniter ſitiiſſe, potum tamen reſpuiſſe omnem, quia & a gratiſſimis acidiuſculis nauſea augebatur. Metus quoque eſt, ne ſordes putridæ, dum inteſtina tranſeunt, per vaſa bibula abſorbeantur, in maſſam humorum ferantur, & eam malignitate ſua imbuant, hinc Illuſtr. van Swieten docet, quod in continuis autumnalibus poſt fervidiſſimas æſtates ab accenſa bile natis in initio purgans aut emeticum conveniat, quia alias hæc materia mora & calore febrili ipſo acrior reddita dein vomitum, vel putridiſſimam diarrhœam cauſat, funeſtam ſæpe, dum morbi progreſſu fractis viribus validas tales evacuationes ægri ferre nequeunt; addit, quod a vomitorio illico magnum percipiant levamen, febris dein placide pergat, & ſine moleſtis ſymptomatibus curſum ſuum abſolvat.

Tota

Tota difficultas in eo conſiſtit, ut bene diſtinguatur, an cauſa inflammatoria adſit, nec ne; pulſus durities, dolor acutus in regione ventriculi ad aſſumta quælibet auctus, tempus anni, vita prægreſſa, & conſtitutio epidemica lucem dant.

Monet optime clariſſ. Unzer (a) inflammationem ventriculi rariorem eſſe, ac creditur, & dolorem ad ſcrobiculum cordis, anxietates, &c. ſubito evaneſcere poſt vomitorium.

Cavendum, ne Medici a tuſſi ſtomachali in hoc morbo frequentius occurrente terrefacti, vomitorium negligant, timentes inflammationem in pectore hærere.

Noſcitur hæc tuſſis ſat facile ex ore amaro, anxietate ad præcordia, nauſea, lingua ſpurca, vita prægreſſa, conſtitutione epidemica; abeſt magna durities pulſus, nec inſpirando dolorem in pectore animadvertunt ægri; verum oppreſſionem in regione ventriculi, & irritationem in eodem loco, quam tuſſis ſequitur, ſentiunt.

Mire certe corpus noſtrum a bile circa præcordia hærente turbari poteſt; Galenus jam

(a) Der Arzt eine medicinische Wochenschrift. Fünfter Band. S. 621.

jam notavit convulſiones inde naſci ſubito ceſſantes bile per vomitum ejecta; refert ſæpius laudatus Illuſtr. van Swieten ſe ab optimo Boerhavio edoctum fuiſſe, frequentem ſatis delirii in febribus cauſam eſſe ſordes circa præcordia collectas, invenit id veriſſimum, dum unico vomitorio dato excuſſa hac ſaburra plures illico reſipuerunt.

Per vomitum præterea concutiuntur viſcera abdominalia; hinc materies impacta ſolvitur, evacuationibus apta redditur, & obſtructiones febribus autumnalibus communes impediuntur.

Ex dictis patebit, peſſime errare illos Medicos, qui febrem putridam ſolis diluentibus & acidis debellare ſtudent, ſaburra in primis viis hærente.

In gravibus putridis bene notante Zimmermanno (a) evacuatio nunquam ſoli naturæ eſt relinquenda, & longe melius evacuat ars, quam natura.

Purgantia antiphlogiſtica non ejusdem ſunt efficaciæ, ac vomitorium. Sic Tiſſotus obſervavit unicam emeſim ſæpiſſime præſtitiſſe quod non attigerant repetitæ alvi dejectiones.

Si

(a) Von der Ruhr unter dem Volke. S. 26.

Si autem vomitorium ob rationes in capite de Synocho non putrida adductas exhibere non liceat, purgantia antiphlogiſtica locum habent, ut tamarindi, cremor tartari.

Nonnulli Medici finita operatione emetici paregoricum exhibent, ad tumultus inde natos compeſcendos; ſed teſtante Geoffroi nocet opium, ubi natura evacuatione eget, in hac febre etiam poſt vomitum alvus liberior requiritur, tum ut putridum in inteſtinis jam forte hærens evacuetur, tum ut materies impacta per actionem emetici mota, ſoluta, & ad inteſtina lata eliminetur.

Opio ſumpto febris augetur, ſudor excitatur nocivus in initio morbi, corpus ad putredinem magis diſponitur; ab opio enim aſſumpto mortui citiſſime putreſcebant.

Neque opium in decurſu morbi ad quietem ægris conciliandam convenit, damnavit ejus uſum in febre bilioſa Pringle, & Tralles (a) in peſſimæ indolis epidemia ſimili febri putridæ epidemicæ nunc noſtras terras debellanti, quæ poſt pluvias diuturnas, fluviorum & piſcinarum exundationes, aëremque inde ſqualidis effluviis inquinatum, annonæque carita-

(a) Tom. II. pag. 183.

ritatem oriebatur, & in illa, quam e caſtris & præliis reduces milites attulerant, omnia remedia opium habentia reliquit, & vinum aqua dilutum cum ſpiritu vitrioli, infuſum rutæ, & decoctum corticis peruviani feliciſſime exhibuit.

Purgatis primis viis medicamenta diluentia, putredini reſiſtentia, alvum apertam ſervantia largiter exhibenda, hinc mixtura (Nro 5.) omni bihorio aut trihorio propinanda.

Si vero crebriores ſint dejectiones, a ſalibus abſtinendum, alvum enim ita moderari oportet, ut ex altera parte virium ruina, ex altera maligni humoris intra corpus retentio impediatur notante Thoma Glaſs.

Multi Medici in initio omnium febrium acutarum mixturam ſic dictam Hoffmannianam præſcribunt; ſumunt communiter aquæ uncias jv. vel v, aceti deſtillati unc. ſemis, lapidum cancrorum drach. j. vel drachmam unam ſemis ſyrupi unc. ſemis. Portio hæc aceti non ſufficit ad ſaturandam, ſive ſolvendam totam lapidum cancrorum quantitatem, ut inde fiat ſal medium terreus; ſolvet ergo acetum inde partem reliquo intacto manente; hinc mixtura eſt ex lapidibus cancrorum partim aceto ſaturatis, partim crudis minime in hoc morbo conveniens

por-

portio lapidum cancrorum aceto non ſaturata putredinem magis promoveret, ut Pringliana obſervata docent, parte lapidum cancrorum, quæ aceto ſaturatur, diaphoreſin & diureſin excitare credunt. Verum Galenus jam monuit, in principio morbi criſim non fieri. Forte adeo frequenter hæc mixtura præſcribitur, quod Medici aliquid agere velint, ne nihil videantur egiſſe, interim maximo cum ægrorum detrimento id fit, dum eo tempore, quo hæc mixtura propinatur, remedia efficacia negliguntur.

Ubi alvus adſtricta, tenſio abdominis &c. clyſma (Nro. 31.) injiciendum.

Si ſtatus inflammatorius febri putridæ junctus ſit, pro potu limonada, lac ebutyratum ab omni pinguedine orbatum convenit.

Serum lactis in febre putrida graviore non ſat efficax videtur, notavit Tiſſot, quod eo aſſumpto ægris poſt aliquot horas ructus nidoroſi moti fuerint. Hinc ubi magna diſpoſitio ad putredinem, acida mineralia, aqua ad gratam aciditatem diluta, largiſſima copiâ exhibenda ſunt, hæc enim putredini potenter reſiſtunt, & atoniam, perpetuam fere putredinis comitem, ſemper noxiam, corrigunt.

Dum icterus febri putridæ accedebat, ferum lactis cum ſpiritu vitrioli ad fortiorem aciditatem paratum egregie profuit.

Si, debitis evacuationibus prægreſſis, diluentibus acidis exhibitis, febris pergat, vires minuantur; ad corticem peruvianum confugiendum, cum putredini adeo adverſetur. Pringle fœtorem in carne jam putrida abegit, & ei iterum firmitatem cortice conciliavit.

Neque exſpectandum eſt, donec æger per aliquot horas ſine notabili febre ſit, calor enim in putrida non ex attritu, ut in febribus inflammatoriis & intermittentibus, quod pulſus monſtrat, ſed potius a diſpoſitione in putredinem pendere videtur. Obſervata certe nos docent, thermometrum in cadavere febre putrida ante mediam horam defuncti 96 gradus caloris adhuc notaſſe.

Nonnunquam conſtitutio epidemica putridarum, ut hoc anno, obſervatur, in quibus, evacuato fomite ex primis viis, ſubito cortex peruvianus pluribus ægris exhibendus erat, licet lingua adhuc ſpurca, & urina admodum colorata notaretur; cortice enim tardius exhibito morbus remedia omnia eludens ægros e medio tulit; neceſſitatem corticis docuit pulſus

ſus parvus & celer, vires maxime proſtratæ, remiſſiones aut nullæ, aut breviſſimæ.

Addidi in ſimili caſu ſalia media cortici peruviano, ut alvum quotidie aliquoties exonerarent ægri. Cortice vires erigebantur, febris minuebatur, putredo corrigebatur, ſalibus putridum, in ventriculo & inteſtinis jam hærens, evacuabatur.

Variat corticis peruviani doſis ratione vehementiæ morbi, virium, conſtitutionis epidemicæ &c.

Nonnunquam unc. ſemis nicthemeri ſpatio ſufficit, nonnunquam ad unciam aſcendendum eſt, ſæpe unciæ duæ aut tres ad morbum integre debellandum efficaces notantur, quandoque vj, xij. unciæ neceſſariæ erant ad ægros a febre integre liberandos.

Si inter corticis uſum ægri angantur, febris augeatur, reſpiratio difficilior fiat, ſignum eſt, multum putridi in primis viis hærere, hinc hæ prius purgandæ, & a cortice tamdiu abſtinendum.

Cavendum a cortice nimis mature exhibito, ſic Illuſtr. van Swieten meminit febris continuæ remittentis autumnalis epidemicæ cum anxietate, colore icteritio, flavedine in adnata tunica oculorum; ſi in hac, an-

tequam obſtaculum illud in hepate ſolutum fuiſſet, cortex propinabatur, poſt diuturnos languores putridiſſima diſſenteria oborta e medio tulit plurimos.

Niſi alvus admodum libera dr. j. ſalis polychreſti, aut altera mixturæ cum cortice addenda, neque metuendum, corticis vim inde frangi, ut in intermittentibus notatur, dum ægris copioſior eſt alvus, magis enim in febre putrida cortex peruvianus ut putredinem arcens, atoniam corrigens, quam ut febrim fugans remedium agit, ſalium ſimilium cum cortice connubium (niſi alvus jam admodum libera) ſumme neceſſarium eſt, licet enim & initio morbi per remedia evacuantia & diluentia materies putris ex primis viis eliminata fuerit, poteſt tamen in ipſo decurſu morbi putridum ex humoribus ſecerni, & ad inteſtina ferri.

Inter corticis uſum largiter acida mineralia continuanda. Habui nonnullos, qui nicthemeri ſpatio unc. ſemis, drach. vj, imo unciam aqua dilutam hauriebant.

Ridendi Medici, qui decem, quindecim guttas ſpiritus vitrioli libræ uni aut alteri aquæ admiſcent, non memores moniti celeberr. Hoffmanni, quod proportio eſſe debeat inter cauſæ

ſæ morbificæ magnitudinem, & inter virium medicatarum efficaciam.

Optime acida mineralia, ob diverſam in diverſis pharmacopæis aciditatem, vel ad gratiam, vel fortiorem açorem præſcribuntur. (Nro. 32. 33.)

Ut ægri majorem doſin acidorum mineralium ſumere valeant, nonnulli Medici magnam quantitatem ſpiritus vitrioli cum gummi tragacanthi præſcribunt. Sed an ſana ſuadet ratio, ideo infringere, aut obtundere vires aliçujus medicamenti, ut id dein in majori quantitate propinari valeat? venena demulcentibus involuta vim deleteriam perdunt, hinc & acida inviſcantibus obruta vim ſalutiferam amittere videntur.

Major itaque effectus a minori portione ſpiritus vitrioli aqua diluti ſaccharo edulcorati ſperandus erit, quam a majori ejus doſi mucilagine gummi tragaçanthi involuti.

Si vires admodum collabantur, pulſus debilis & mollis fiat, vinum rhenanum, aut auſtriacum ad uncias duas, tres mixturæ cum cortice addendum.

Si deliria morbo accedant, facies rubeat, oculi feroces ſint, ſinapiſmos acerrimos plantis

pedum applicare, & veſicatoriis longe anteponere oportet.

Celeberr. Valcarenghi notat, quod a cantharidibus putredo augeatur, & Illuſtr. van Swieten docet, veſicantia non adeo tute adhiberi poſſe, ubi humores diſſoluti, acres, in putredinem vergentes, & magnus humorum motus adeſt.

Ubi vero ægri ſoporoſi ſunt cum pulſu debili, parvo, intermittente, inæquali, tremoribus, oculis caliginoſis, deliriis obſcuris, veſicantia felicius in uſum vocantur; cum tunc malum magis in nervis & liquido nerveo, quam in maſſa ſanguinis hærere videatur.

Dum veſicantia indicantur, magis convenit, plura, & repetitis vicibus apponere, quam ea aut nimis diu relinquere, aut majori cantharidum copia nimis acria reddere, ſic dolores, ſtranguriæ, & peſſimæ exulcerationes evitantur.

In ſtranguria poſt veſicantia appoſita emulſa largiter haurienda.

Anno 1758 in conſtitutione epidemica plurima loca, ubi veſicatoria applicabantur, gangræna afficiebantur, larga tunc corticis peruviani in ſubſtantia quantitas neceſſaria erat, externe fomenta ex antiſepticis herbis cum

cor-

cortice peruviano in uſum vocabantur; (Nro. 34.) nonnunquam china china digeſtivo mixta ſumme profuit.

Potens remedium antiſepticum eſt cortex peruvianus cum alumine externe applicatus.

Ubi in febre putrida vermes aut per os, aut per alvum egerebantur, mixturæ cum cortice peruviano drach. ſemis, aut ſcrup. ij. radicis valerianæ cum ſucceſſu addidi.

Si tremores, ſubſultus tendinum, convulſiones obſerventur, præter acida, corticem peruvianum, vinum auſtriacum, remedia penetrantia & excitantia danda ſunt.

Inter tot millia acute decumbentium experientia didici: ægris, quorum pulſus parvus, debilis, ſed æqualis, & mollis erat, camphoram & ſerpentariam profuiſſe; iis vero, qui pulſum tremulum, inæqualem, intermittentem, ſed mollem habebant, ſpiritum cornu cervi cum eſſentia caſtorei majoris opis fuiſſe.

Quamprimum vero pulſus leviter durus erat, moſchus ſolus levamen tulit; hic enim, ſine, quod ſtimulum augeat, vel permanentem faciat, nervis amicus eſt.

A mixtura ex ſpiritu cornu cervi & eſſentia caſtorei plurimis ægris ſanitas reſtituebatur.

Optime monet Illuſtr. van Swieten, (a) quod majori cum fiducia nunc utamur ſalibus alcalinis, poſtquam per experimenta celeberr. Pringle conſtitit, putredinem per hos ſales non promoveri, uti antea credebatur.

Caſtoreum contra tremorem laudat Foreſtus, (b) & merito ad inordinatos ſpirituum motus compeſcendos commendatur.

Ubi vero uſu mixturæ hujus (Nro. 20.) pulſus parum durior evadit, quod rariſſime obſervavi, moſchus ſubſtituendus eſt.

Nonnulli ægri camphoram non ferunt. Ego ipſe ante undecim annos febre putrida laborans (a qua per Illuſtr. Facultatis Medicæ Præſidem, & Archiatrorum comitem Antonium Störck liberatus fui) a levi camphoræ doſi ſumpta ſemper convellebar.

Publicæ gratitudinis teſtimonium erga virum hunc celeberrimum hoc loco adducere liceat. Eodem, quo hæc ſcripſi, tempore febrim putridam adeo vehementem contraxi, ut univerſa fere civitas (quem immeritum licet favorem gratiſſimo ad cineres uſque ſervabo animo) jam mortem meam doleret, per præfatum magnificum Störck cortice, veſicantibus, ſer-

(a) Tom. IV. pag. 223.
(b) Lib. 10. obſervatione 99.

ſerpentaria, &c. tamen ex orci faucibus ereptus fui.

Hoffmannus a ſcrupulo vel dimidia drachma camphoræ nec majorem æſtum nec pulſum adauctum, ſed potius manifeſtum refrigerium, præſertim circa præcordia, obſervaſſe ſcribit; imo addit, quod uncia ſpiritus vini ingeſta, vel unicus hauſtus vini generoſi plus caloris corpori inferat, quam duæ drachmæ camphoræ.

Multi Medici autoritate hac firmati duas, tres camphoræ drachmas intra nicthemerum nonnunquam ſumendas volunt, & felices inde effectus recenſent.

Ego nec celeb. Hoffmanni, nec aliorum clarorum Practicorum fidem & obſervata denegare cupio; fateri ſolum debeo, me nunquam ultra decem, quindecim, ad ſummum viginti grana nicthemero præſcripſiſſe.

Vidi enim in multis, quibus camphora majori doſi exhibita fuit, pulſum celerrimum, faciem ruberrimam, oculos torvos, inflammatos, convulſiones & phrenitidem lethalem ſecutam fuiſſe.

Veroſimilius itaque cum celeberr. Profeſſore Cranz, (a) qui camphoræ vires admodum

(a) Materia medica & chirurgica Tom. I. pag. 191.

caletacientes, & ſtimulantes cenſet, eam ad ij. vel iij. tantum grana exhibendam judico, ubi materies morbi difflari poteſt; nocivam autem, ubi inflammatio partem adurit. Ejusdem mentis eſt clariſ. Vogel, (a) dum ait: Refrigerandi autem ſcopo nunquam quemquam vidi aſſumſiſſe camphoram, nam ſi quis velit drachmam dimidiam ſpiritus vini camphorati per duo ſaltem minuta horæ ore continere, idque eo colluere; certe non de calore tunc conqueretur, ſed de ardore igneo & urente, ipſum halitum reddente igneum. Celeberr. Tralles, qui olim virtutem refrigerantem camphoræ credidit, contrarium in proprio corpore dein expertus fuit. (b) Celeb. Geoffroy (c) monet, quod a nimio camphoræ uſu gravitas capitis, vigiliæ & diſpoſitio ad inflammationes naſcantur.

Neque obeſt clariſ. Muzelii obſervatum, qui maniacis & melancholicis quotidie unciam dimidiam exhibuit absque ulla pulſus, aut morbi mutatione; conſtat enim, ſimiles ægros ſæpiſſime nec a fortiſſimis draſticis, nec ab ingenti

(a) Hiſtoria materiæ medicæ pag. 314.
(b) Hiſtor. choler. pag. 75.
(c) Traité de la matiere médicale Tom. IV. pag. 30.

genti ſpirituoſorum copia, nec a magna opii doſi mutari, nemo tamen inde draſticis vim purgantem, ſpirituoſis inebriantem, & calefacientem, & opio virtutem paregoricam negabit.

Quandoque ex materia putrida acerrima, ex maſſa humorum ſecreta, & ad primas vias delata, hæ inflammantur, pulſus antea ſatis mollis (ut ſuperius notavi) in parvum durum mutatur, reſpiratio fit difficilior, genæ magis rubent, deliria increſcunt, & æger poſt ſummas anxietates moritur.

In peſſima hac febris putridæ ſpecie cortex peruvianus vix levaminis quidquam fert, imo ſymptomata ex uſu ejusdem augeri videntur. Sola ſalus in ſero lactis cum ſpiritu vitrioli parato, (Nro. 35.) atque prudenti moſchi uſu exſpectanda.

Si morbus oriatur, non ex putrida materia in primis viis hærente, ſed ex fomite putrido, ſubito in maſſam humorum delato, ut fit a contagio, vel ex effluviis putridis, febris naſcitur periculoſiſſima; ſubito maligna.

Incipit hic morbus cum maxima proſtratione virium, ſopore; pulſus eſt celer, parvus, brevi inæqualis, undoſus, intermittens, oculi ſunt turbidi, accedit tremor, convulſiones, &c.

In

In hac febris putridæ ſpecie venæ ſectio ægrum necaret.

Si putreſcens ſimul in ventriculo materia, mox vomitorium exhibendum, materies enim putrida cum ſaliva, & alimentis deglutita in ventriculum delata adeo ſubtilis eſſe videtur, ut moram diu non patiatur, ſed ſubito maſſam humorum intret.

Neque tamen in omni febre putrida ex contagio orta, ut quidam ſuadent, emeticum eſt dandum; infectio enim & per inſpirationem & inhalationem fieri valet, cum nicthemeri ſpatio plus quam libram inhalemus.

Peſſimus quoque error foret, abs neceſſitate purgantia propinare, dum fractis jam admodum viribus facile inde diarrhœa colliquativa, convulſiones, &c. ſequi poſſunt.

Acida mineralia ſubito largiſſima doſi in uſum vocanda, brevi quoque ad corticem peruvianum deſcendendum, vires vino auſtriaco vel rhenano erigendæ. Sopor, aut delirium materiem morbiferam a ſuperioribus per veſicantia derivandam indicat.

Ubi tremor, ſubſultus tendinum, convulſiones accedunt, medicamenta (Nro. 17. 18. 19. 20.) pro diverſitate pulſus exhibenda ſunt.

Sol-

Solvitur febris putrida variis viis. Si morbus non adeo gravis ſit, nonnunquam vomitu ſubito terminatur, arte, vel quod rariſſimum, natura producto.

Hæmorrhagia ſola morbum vix tollit, poteſt tamen cum euphoria fieri, ſi ſatis cito accidat, & putrido inflammatorium junctum ſit.

Ubi morbo provecto ſupervenit, & ſanguis tenuis nec facile, ubi frigebit, coeuns, vehementer erumpit, humores a putrido fomite ſolutiſſimos ſignificat, & lethalitatem morbi notat; in hoc ſtatu acidorum mineralium, corticisque doſis augenda, & a ſtimulantibus abſtinendum eſt. Spiritus nitri dulcis, aut liquor anodinus mineralis exigua copia prioribus remediis jungi poteſt.

Externa quoque auxilia contra hæmorrhagiam narium in capite de febre ardente dicta in uſum vocanda.

Sudor criticus æqualis eſſe debet, qui enim circa caput, faciem & cervicem ſolum oritur, in gravibus mortem, in mitioribus morbi longitudinem notat.

In principio morbi vix quidquam boni a ſudore exſpectandum, niſi forte in conſtitutionibus epidemicis, ubi materies morbi adeo tenuis, ut cum primo ſudore diſſlari poſſit.

Fre-

Frequentius in initio putridarum ſudor copioſus ſordibus in primis viis hærentibus originem debet, & excuſſa per emeticum ſaburra, aut purgante dato evaneſcit.

Cavendum itaque, ne regimine calido, aut medicamentis ſtimulantibus ſudor exprimatur.

Sudore critico apparente corpus moderate tegendum eſt, acidiuſcula diluentia perpetuo ingerenda; arcenda aura frigida, aut aer per rimas anguſtas intrans.

Sudores critici nimii, niſi calido regimine urgeantur, rariſſimi ſunt; ſi tamen occurrant, ut æger exinde debilitaretur, abſterſio corporis, aer frigidiuſculus ſenſim & cum prudentia admiſſus, largus corticis peruviani, & acidorum mineralium uſus facile hos compeſcet.

Diarrhœa in febre putrida frequenter critica eſt. Noſcitur ex levamine morbi, ſi enim talia purgentur, qualia oportet, confert, & facile ferunt. Abſtinendum tunc a ſalibus mediis, aliis vero remediis ſuperius nominatis pro diverſitate ſymptomatum ſtrenue pergendum.

Si adeo crebræ alvi dejectiones, ut pulſus parvus, debilis, inæqualis fiat, vires admodum minuantur, morbus eſt periculoſiſſimus, difficillimus ſanatu, quia, quæ diarrhœam

rhœam domant, febrim augent, & ſi dejectiones non impediantur, pereunt ægri.

Similis diarrhœa originem debet ſæpiſſime vomitorio ab initio morbi neglecto.

Remedia in hoc ſtatu requiruntur, quæ & putredini reſiſtunt, & nimiam partium laxitatem impediunt. Primo loco bolus armena in auxilium vocanda. (Nro. 33.)

Pro potu infuſum ex floribus ſambuci & rhæados ſpiritu ſulphuris acidum redditum exhibendum eſt, vel & decoctum ſalep, aut orchidis cum ſpiritu vitrioli.

Si pulſus ſit mollis, extracti loco cortex peruvianus in ſubſtantia propinandus, qui putredinem corrigit, & roborat, hinc utrique ſuperius notatæ indicationi ſatisfacit.

Urgente neceſſitate ad adſtringentia recurrendum, cortex ſimarubæ, ſuccus catechu ad ſcrup. ij, vel dr. j. mixturæ addendus; hic enim & ſimul adſtringit, & putredini reſiſtit.

His omnibus non proficientibus laudanum liquidum, ſed prudenti manu propinandum.

Si diarrhœa minuta abdomen infletur, anxietas, reſpiratio difficilis oriatur, ab adſtringentibus abſtinendum, alvus clyſmate emolliente (Nro. 28.) eluenda, cortice & acidis mineralibus ſtrenue pergendum.

Peſſi-

Peſſimum ſignum eſt, dum cum alvo liberiore abdomen tumet, & inflatur; ſignificat enim ſummam fomitis putredinem, & viſcerum debilitatem, crebriores tunc notantur petechiæ mali ominis, hinc Boerhaavius monuit, quod ubi puſtulæ purpureæ vel lividæ corpus deturpant, hypochondria tenſa & inflata ſunt, æger fere moritur.

Sanavi nonnullos fomentis abdomini impoſitis ex mentha rore marino &c. vino incoctis; curandum, ut lintea bene exprimantur, & ne nimis calida applicentur, vel frigefacta relinquantur. Clyſmata ex decocto corticis, & chamomillæ (Nro. 36.) applicabantur, interne mixtura ex cortice peruviano additis binis ſcrupulis vel dr. j. liquoris anodini mineralis exhibebatur.

Ubi ſumma debilitas, vinum rubrum aqua dilutum ægris concedebatur.

Rariſſime critica per urinam evacuatio in febre putrida occurrit, ſæpiſſime tamen ut criſis nuncia apparet.

Non raro parotides, abſceſſus varii in febre putrida naſcuntur, quibus facile gangræna ſuccedit, niſi cortice peruviano in & externe adhibito impediatur.

Poſt

Poſt febrem putridam nonnunquam ſudor debilitans manet, laudatur tunc merito ulterior corticis uſus.

Obſervavit celeberr. Werlhoff, quod cortex morborum acutorum reliquiis exſtirpandis & reſtituendæ tranſpirationi inſenſibili utiliter adhibeatur, egregium naturæ robur addat, & lentæ tabificæque ægritudinis metum & periculi reverſiones recidere ſoleat.

Tumores pedum œdematoſi fugata febre ægros interdum vexant, ſi nulla viſcerum abdominalium obſtructorum ſigna adſint, lenes frictiones pedum cum pannis laneis fumo ſuccini, aut benzoes imbutis conveniunt, pedes altius reponendi ſunt, & faſciis ſpiritu menthæ, & aceto rutæ irroratis in dies (prout tumor minuitur) magis conſtringendi.

Interna remedia ex cortice peruviano & marte (Nro. 37. 38.) juvant, cum ſymptoma hoc debilitati originem debeat.

Abſtinendum ab omni purgante, quod peſſime noceret.

Si vero obſtructiones viſcerum adeſſent, præter frictiones redeuntibus magis viribus infuſa ex abſynthio, (Nro. 39.) centaurio minore &c. vinoſa aut aquoſa locum habent.

Appetitus languens cortice peruviano, amaricantibus, & ſi alvus adſtricta ſit, ſalibus mediis erigendus, cavendum a ſpirituoſis.

Aeris puritas & renovatio non ſatis commendanda in febre putrida, ſecus æger putridas ſuas exhalationes inſpirat, aer magis caleſit, qui calefactus, & exhalationibus repletus elaſticitatem perdit, hinc ſomnus impeditur, æger debilitatur, ad ſudores ut plurimum nocivos magis diſponitur. Experientia docuit clariſ. Pringle, putredinem multo rapidiorem eſſe in clauſo, quam aperto aere.

Acetum patulis vaſis igni imponendum, ſic in vapores reſolutum putredinem aeris corrigit. Vaſa, quæ excrementa aut urinam recipiunt, ſubito evacuanda ſunt, & bene eluenda.

Induſia & lintea ſpurca renovanda, timendum enim, ne per vaſa abſorbentia putridum illud in corpus iterum ingeratur. Minus tamen convenit, dum exanthemata prodeunt, aut æger admodum ſudat.

Si perpetuis ſudoribus æger diffluat, lintea ſicca leviter calefacta ſub induſio madido corpori apponenda, & dein ſubito, ut aura frigidior caveatur, induſium ab homine ſano

por-

portatum, calore lecti tepidum redditum, induendum.

De diæta ea notanda, quæ prioribus capitibus dicta fuerunt.

Multi ex penuria putridam contraxere, iis toto decurſu morbi jura carnium tenuia ſucco citri addito largiſſime ingerenda erant ad corpus nutriendum, & vires conſervandas; morbi enim, qui ab inanitione fiunt, repletione curandi ſunt.

Si in putrida gelidum potum expeterent ægri omnem alium faſtidientes, minime abſonum videtur illum concedere, cum in putrida, ubi ſanguis in diſſolutionem tendit, minus ejus coagula metuenda ſint: cavendum tamen, ne ſimul & ſemel ingentem copiam ingurgitent monente Illuſtr. van Swieten.

Ii, qui inſerviunt putrida decumbentibus, utantur acidis, aceto & ſale bene conditis, nec jejuni ægros accedant, cum his vehementior ſit inſpiratio obſervante Hoffmanno, & aer ad interiora plenius admittatur; idem notat, quod graſſantibus populariter morbis ab aeris conſtitutione calida & humida tenuis diæta, & moderatus boni vini uſus incolumes ſervet; vinum enim erigit, mœrorem pellit &

timorem, qui in epidemiis ſemper major obſervatur.

CAPUT V.

De Febre maligna.

Febris maligna noſcitur ex ſubita, & ſumma proſtratione virium, pulſus eſt celer & debilis, accedunt nonnunquam animi deliquia, ſomnolentia, ſubſultus tendinum, tremores, urinæ communiter pallidæ, nonnunquam ſedimentum deponunt, ſæpe ſine eo conſpiciuntur, non raro materia quædam levis furfuri ſimilis per totam urinam inæqualiter diſperſa eſt. Lingua muco albicante obſidetur, & ægri quandoque pituitam inſipidam vomunt. Calor vix ſolet tribus vel quatuor gradibus naturalem excedere.

Cauſæ hujus morbi ſunt fructus crudi, fatui, panis ex frumento corrupto, aer nebuloſus, frigidiuſculus, contagium.

Triplex occurrit maligna: una, ubi inflammatorii quidquam junctum eſt, altera, in

qua

qua putredo malignitati accedit; & tertia, quæ forte in ſero, forte in nervis hæret.

Prima ſpecies vix poſſibilis videtur, cum, ut bene notat Huxhamus, inflammatoria ab oſcillatione vaſorum, & ſanguine denſiore oriatur; lenta autem & nervoſa effectus ſit vaſorum nimis laxorum, & ſanguinis inertis atque tenuis.

Reperiuntur tamen, ſubjungit ſupra laudatus Huxham, varii morbi, præcipue illi contagio excitati, qui utriſque ſunt communes: ſimilis certe ante biennium graſſabatur.

Incipiebat morbus cum calore, tuſſicula, genis rubentibus, reſpiratione difficiliori, ſopore, proſtratione virium, pulſus non admodum plenus, ſed celer, & ſolito durior erat, urina fere naturalis. Plures in eadem domo fere ſemper hac febre corripiebantur, inter pauperes præcipue graſſabatur. Perpetuæ aeris viciſſitudines præcedebant, & magna tam per pluvias, quam per nives pluribus menſibus humiditas.

Sanguis pauca quantitate detrahendus erat, conveniunt enim potius repetitæ, quam largiores phlebotomiæ.

Cruor eductus leviſſima cruſta obductus conſpiciebatur, venæ ſectione neglecta pulſus

in parvum, ſubdurum mutabatur, ac ſi filum æneum per arteriam ductum eſſet, accedebant ſubſultus tendinum, convulſiones, deliria ferociora, reſpiratio ſumme anxia, & ægri ſtertoroſi moriebantur.

Præmiſſa venæ ſectione exhibui ſequens decoctum:

℞. Flor. Verbaſc.
— Samb. āā unc. j.
coq. per $\frac{1}{4}$ hor. partem in aqua font. colat.
℔ j. adde
Succi citri dr. vj.
Syrup. 5. Rad. aper. unc. jβ.
ſumat omni bihor. unc. ij.

Pro potu erat decoctum hordei cum oxymelle.

Quarta aut quinta ut plurimum die ſputa pauca, ſed exſcreata difficilia prodibant, hinc unc. j. oxymel. ſcillitici decocto addenda erat.

Nonnunquam ſecunda aut tertia jam die tremores ingentes, ſubſultus tendinum cum pulſu celeri, undoſo, & gravi ſopore accedebant; quare quatuor, nonnunquam quinque veſicantia applicanda erant.

Camphora moderata doſi cum ſucceſſu propinabatur, majori data ſudorem, calorem, linguæ ſiccitatem, ſine levamine augebat.

Raro

Raro ſola camphora ſufficiebat, ſed mixtura (Nro. 20.) jungenda erat; hinc omni trihorio aut quadrihorio cochlear mixturæ exhibebatur, donec pulſus æqualior, fortior, mens magis ſerena, & ſymptomata minuta notarentur.

Urina tunc erat magis colorata cum levi, mucoſo ſedimento.

Judicabatur morbus per æquabilem copioſum ſudorem, ſed & ſimul largius erat urinæ profluvium.

Ubi ægri calido regimine morbi initio vexabantur, ubi plures homines etiamſi ſani in eodem cubiculo degebant, vel ubi ingruente morbo jam quidquam putridi in ventriculo hærebat, febris putrida accedebat, & petechiæ ſine levamine erumpebant; cortex peruvianus acida mineralia, ut in capite de putrida dictum fuit, exhibenda erant.

Nonnulli ſatis cito ſanabantur, quidam longo tempore ad perfectam ſanationem uſque decumbebant, pauciſſimi in morbo hoc atrociſſimo methodo relata tractati moriebantur.

Si putrida malignæ juncta eſt, nauſea, anxietates ad præcordia, abdomen tenſius notatur, urina magis colorata eſt, & ſudores fœtidiſſimi.

Remediis cardiacis & putredini reſiſtentibus, ut in capite de febre putrida dictum, morbus debellandus.

In tertia febris malignæ ſpecie, dum morbus a contagio ortus, miaſma ſalivæ mixtum in ventriculum delatum nonnunquam appetitum proſtratum, nauſeam, vomendi conatus cauſat, ſubito emeticum tunc convenit, ne diatheſis inflammatoria in ventriculo oriatur, vel miaſma maſſam humorum ingrediatur.

Nonnunquam vomitus ſine ſignis aut inflammationis, aut latentis in ventriculo ſaburræ ægros vexat, prodeſt tunc infuſum menthæ; ſi non ſufficiat emplaſtrum de labdano cum camphora regioni ventriculi applicandum; urgente admodum neceſſitate dr. j. electuarii diaſcordii omni trihorio aut quadrihorio exhibenda, donec vomitus minuatur.

Venæ ſectio in febre maligna nocet peſſime, nec clyſmatibus in hoc morbo locus eſt.

Plurimum proſunt veſicantia, raro duo ſufficiunt; ubi magnus ſopor, utiliter nuchæ apponuntur.

Diluentia aquoſa ſola non juvant, ſed talia requiruntur, quæ ſtimulant, & lentorem illum forte nervis inhærentem corrigunt. Infuſum menthæ & florum ſambuci ſyrupo de duabus edulcoratum ſæpius ſumendum.

Ubi tremores, ſubſultus tendinum, convulſiones, &c. camphora, ſpiritus cornu cervi, moſchus, ſerpentaria in auxilium vocanda.

Cortex peruvianus in febre maligna non multum opis fert, ſi pulſus celer admodum, undoſus, inæqualis; prodeſt tamen ad finem morbi, ubi poſt uſum remediorum pulſus in æqualem quidem, ſed parvum & ſano longe tardiorem mutatur.

Incerta eſt & ad mortem, & ad ſalutem dies.

Signa, quæ ſanitatem ſperare faciunt, ſunt: majus robur pulſus, urina magis tincta, caput liberius.

Quandoque hic morbus ſine evacuatione notabiliore terminatur.

Parotides, miliaria, urina ſæpius hanc morbi ſpeciem levant, ſæpiſſime vero ſudor æquabilis.

Diarrhœa in febre maligna rariſſime critica eſt, hinc & initio morbi, ubi nulla ſigna ſaburræ in ventriculo latitantis, ſed maxima debilitas, compeſci debet, & ad finem morbi juſto etiam tempore eveniens, ſi paulo largior ſit, moderanda, optime monente Tralles & Pringle, cum vires ad mortem uſque emungat; hinc laudano liquido prudenti manu dato compeſ-

cenda eſt. Diarrhœa minuta ſudor levans u
plurimum ſequitur.

Hæmorrhagia malignarum quoque pericu
loſiſſima eſt. Wepferus contra eam ichthyco
collam commendavit.

Prodeſt cortex peruvianus, liquor anodi
nus mineralis cum ſpiritu vitrioli.

Externe ea conveniunt, quæ in capite d
febre ardente recenſita fuerunt.

Aeris puritas non ſatis commendanda, hin
acetum candentibus prunis imponendum,
tempore admodum humido ſpiritus vini accen
di poteſt.

Cavendum, ne corpus nimiis ſtragulis ob
ruatur; cavendum quoque, ne ægri lecto ex
mantur, & erecti ſedere cogantur, quia vire
cordis, optime notante Pringle, nimis debile
ſunt, quam ut ſanguinem aliter, ac in ſitu ho
rizontali ad cerebrum ferant.

Victus ex hordeo, panatella propinandus
& præcipue, ſi æger appetat, moderatus uſu
vini rhenani, aut auſtriaci concedi poteſt.

Tremor fugata jam febri nonnunquam re
manet a debilitate & inanitione; hinc nutrien
tia, roborantia, ut cortex peruvianus, vin
oleoſa, frictiones, exercitia corporis ſuaden
da.

Su-

Sudor quoque abſente jam febre ægrum vexat, tollitur infuſo ſalviæ vinoſo, ſpirituo-ſo, cortice, & ſi vires admittant, equitatio-ne, & exercitio corporis.

CAPUT VI.

De Miliaribus.

Miliaria alia rubra ſunt, alba alia; hæc plerumque graviorem comitantur mor-bum, ſed & rubra periculoſa eſſe poſſunt te-ſtante Allionio.

Sæpe alba & rubra mixta conſpiciuntur; nonnunquam confluunt, hæ potiſſimum pejo-ris indolis.

Miliaria ſunt ſporadica, epidemica, & quandoque in paludoſis locis endemica.

Frequenter in febribus catarrhalibus ſpe-ctantur, crebrius puerperas infeſtant, modo gravioribus, modo levioribus ſtipantur ſym-ptomatibus, ſæpe exſiccantur, iterumque in eodem morbo apparent.

Præ-

Præcedunt miliaria febris acuta, anxi-
tas, dolor ſpinæ dorſi, oppreſſio pectori
tuſſicula, dolores rheumatici, oculi lac-
mantes, urinæ quandoque ſine ſedimen
quandoque eneurema deponunt.

Incerta eſt eruptionis dies, criticis 4
7ª, 9ª, 11ª, 14ª, 17ª, &c. ſed & aliis i
diſcriminatim diebus prodeunt.

In Noſocomiis dies critici determinari v
poſſunt. Bene monet Illuſtr. van Swiete
(a) quod optime noſcant Polyatri, qui qu
tidie pauperibus medicinam faciunt, qu
difficile ſit, ex vulgo morbi prægreſſi hiſtori
expiſcari.

Collum, jugulum, pectus primum occ
pant, rariſſime faciem. Supra cutim in puſ
las rubras vel albas ſemen milii & lentes ſub
de aquoſas referentes elevantur, exſiccantu
furfuracee deſquammantur, iterum redeu
nonnunquam rumpuntur, & humorem fundu
ſeroſum.

Prognoſis varia eſt, robuſti ſanguinei
rius corripiuntur miliaribus, ſed & magis in
periclitantur, quam fæminæ molles, & v
laxi.

Quo

(a) Tom. II. pag. 404.

Quo copioſiora miliaria, eo potiſſimum pe-
culoſiora; morbum nonnunquam levant, non-
unquam nil mutant, hinc a multis Medicis
ritica, ab aliis ſymptomatica morbo acciden-
lia dicuntur, paucis notabo, quæ mihi col-
gere licuit.

A ſordibus in ventriculo hærentibus vomi-
orio non ejectis miliaria erumpunt. Illuſtr.
an Swieten id notaſſe videtur, dum dicit,
n non forte in febribus collectis circa præ-
ordia ſordibus quandoque exanthemata pro-
eunt. Certe mihi talia in morbis curandis
ccurrebant, quæ huic ſententiæ favere vide-
antur, cum nempe ſurſum vel deorſum ſponte
el arte deturbatis his ſordibus evaneſcebant
æc exanthemata.

Confirmat idem Zimmermann, (a) qui mi-
aria ut ſymptoma periculoſum vidit, ubi in
rincipio diſſenteriæ debita evacuantia in uſum
on vocata fuerunt.

Iis, qui calido admodum regimine tra-
antur, frequentiora ſunt miliaria, ubi diſſla-
s ſubtilioribus craſſiora ad vaſa cutanea mo-
entur, apparebat id, dum Fratres Miſeri-
ordiæ acuta decumbentes ex nimia ſollicitu-
dine

(a) Von der Ruhr unter dem Volke. S. 26.

dine ſæpius ab aſſiſtentibus ejusdem ordin
ſtragulis plus tecti crebrius miliaribus labor
bant, ubi reliqui Noſocomii ægri rariſſime e
anthemata habuerunt.

Illuſtris Sanchez, olim Auguſtiſſimæ Ru
ſorum Imperatricis Archiater, nunc Pariſ
degens, inter Germanos ſolos miliaria vidi
dum ipſis Ruſſis eadem raro vel nunquam a
cidere obſervavit, adſcribit id ſtragulis pl
maceis, quibus priores cooperiuntur.

An non ideo frequentiora puerperis mili
ria? dum omnis aura a fæminis adſtantibus a
cetur, hinc, cum aquoſis tepidis abutantu
materia facilius ad cutim diſponitur.

Soli vero huic cauſæ exanthematum eru
ptionem adſcribere, nec ratio, nec experie
tia ſuadet. Sic celeb. Baldinger (a) not
rara fuiſſe in exercitu Regis Boruſſiæ miliari
licet calor cubiculi, & remedia calida vexa
ſent ægros.

Tralles aſſumpto opio in febribus exanth
mata generari dicit: an non ab aucto inde hu
morum motu, & impeditis evacuationibus.

Quandoque epidemica conſtitutione pro
deunt. Sic anno 1758 omnes fere acuta de
cum-

(a) Von den Krankheiten einer Armee. pag. 159.

cumbentes hæc exanthemata habuerunt, licet primis viis purgatis, nec ſtragulis onerati, aut medicamentis calidis vexati ægri fuiſſent.

Stimulum certe in aere nos ambiente latere poſſe mens eſt magni aphoriſmorum Boerhavii commentatoris.

An non quandoque talis conſtitutio ab inſectis per aerem diſperſis? ſuadent id Linnæi obſervata, licet omnia vel plurima exanthemata ab inſectis naſci minime contendam.

Erumpunt nonnunquam efflorefcentiæ miliares moderato aeris regimine datis antiphlogiſticis, evitatis ſtimulantibus, die critica, præcedente magna anxietate, inquieta corporis jactatione, anheloſa reſpiratione, quæ apparentibus exanthematibus levantur.

Simul pulſus parvus in magnum, inæqualis in æqualem, cutis arida in madeſcentem mutatur, oculi turbidi clariores redduntur, hinc ſecretio materiæ morbificæ, & ejusdem per vaſa cutanea excretio fieri videtur, prout id obtinere ſæpius citatus liber Baro van Swieten meminit, dum Tomo 2do ſtatuit, febrilia exanthemata frequentiſſime inde fieri, quod per febrim deponatur materia critica in vaſa quædam obſtructa dilatata vel rupta & pagina 104. monet, quod in febribus malignis lenitas

nitas & levamen obſervetur, dum exanthema-
ta erumpunt.

Proſper Alpinus quoque in immortali ſu
de præſagienda vita & morte ægrotorum tra
ctatu puſtulas parvas milio ſimiles, malas qui-
dem, & exitioſas quandoque ſtatuit, bona
tamen eſſe dicit, ubi natura præſertim critice
excernit humores ſumme putridos, & ubi cum
ſignis coctionis apparent, annectit, ægro
enim ipſis erumpentibus maxime levantur.

Nec obſtare videtur, criticam non eſſe per
miliaria evacuationem, quod aut ſudor aut uri-
na cum ſedimento lateritio ſæpius juncta fit.
Frequenter enim occurrit, eos, qui diarrhœa
judicantur, ſudare nonnunquam, & urinam ta-
lem deponere.

Confirmat id Aræteus, qui, poſtquam di-
xerat larga narium hæmorrhagia vel alvi deje-
ctionibus morbum levari, addit, eſt etiam
quod in urinas convertitur, quibus autem om-
nia ſimul accidunt, ii celerrime ſublevantur.

Ex his forte apparet miliaria nonnunquam
critica eſſe, quod maxime in febribus catar-
rhalibus & rheumaticis accidit.

Ipſi hujus ſententiæ adverſarii ab exanthe-
matibus levamen ſperare videntur, dum cor-
ticem peruvianum ut remedium expulſionem

ex-

exanthematum ſumma cum ægrorum euphoria promovens, ſuſtinens, maturans, perficiens laudant.

Peſſime tamen errare videntur ii Medici, qui exanthemata regimine calido, & medicamentis ſtimulantibus extorquere ſtudent; hac enim methodo ſubtiliſſima diſſipantur, craſſiora in corpore remanent; ægri ſudoribus diffluunt, febris accenditur. In ſimili caſu, ſi miliaria erumpant, anxietas, & cetera ſymptomata non minuuntur, verum augentur, & deliria, phrenitis ſuccedunt.

Arcendus tamen frigidior aër, cavendumque, ne ægri ex lecto eximantur, adverſarii enim calidioris regiminis teſtantur, quod ægri miliaribus decumbentes debiles admodum ſint, & ad minimam auram frigidam perceptam pernitioſe habeant, imo plures, dum ad neceſſaria corpus erigere geſtiunt, animo linquantur.

Cura in miliaribus ea eſt ac in febribus, quæ ſine his terminantur, decoctum hordei, ſuccus citri, acetum, oxymel, ſyrupus ribium rubi idæi in uſum vocanda.

Peſſimum præjudicium nonnullorum animis inſedit, cum in miliaribus odor vapidi aceti notetur, abſorbentia exhibere, & aciduſculorum, acidorumque uſum interdicere.

Sitis ingens, & appetitus, quo ægri ad acida feruntur, id non peccare, ſed metum putredinis adeſſe docent, cadavera certe eorum, qui miliaribus pereunt, cito intolerabiliter fœtent, & intumeſcunt.

Ubi ingens calor, dolor capitis, rubor faciei, pulſus durus præſentibus etiam exanthematibus, venæ ſectio inſtituenda.

Abrahamus Nehemias (a) Luſitanus jam voluit: ut poſt exanthematum eruptionem, præſertim ſi antea ſanguis miſſus non fuerit, ſi adſit plenitudo, vena ſecetur, additque, denique in omni morbo, omni tempore, loco, ætate etiam puerili & ſenili, ut ſimul omnia complectar, ubicunque apparuerit ſanguinis plenitudo cum virium robore, ſanguis mittendus citra ullam exceptionem.

Ubi vires deficiunt, pulſus inæqualis, debilis, intermittens eſt, vinum auſtriacum, veſicantia, camphora, cortex peruvianus, &c. pro varietate ſymptomatum, ut in prioribus capitibus dictum, in auxilium vocanda.

Nonnunquam ſubito diſparent miliaria, quod malum ſignum, niſi alia levans evacuatio acce-

(a) Methodus medendi univerſalis per ſanguinis miſſionem & purgationem. Lib. 2. cap. 2.

accedat, ſecus anhelitus, diſpnœa, deliria, oppreſſio præcordiorum, ſubſultus tendinum, convulſiones, & non raro mors ſequitur.

Quo copioſiores puſtulæ, & prominentiores, eo majus iis ſubſidentibus periculum.

Retrocedunt miliaria ab exceſſu in eſculentis & potulentis, calido nimis regimine, ab aura frigidiore, diarrhœa copioſiore, hinc diverſa requiruntur auxilia, ut miliaria iterum ad exteriora ducantur.

Pulſus durus, facies rubra, calor magnus venæ ſectionem indicat, quandoque repetendam; maxime ſi exanthemata a ſpirituoſis aſſumptis, aut lochiis ſuppreſſis originem duxerunt.

Sanguis eductus ſæpe denſiſſimus conſpicitur, hinc patet, miliarium eruptionem ſoli putridæ ſanguinis ſolutioni tribuendam non eſſe.

Antiphlogiſtica remedia ex radice graminis cum ſale polychreſto, oxymelle, ſucco citri, &c. in uſum vocanda, corpus moderate tegendum, ab omnibus calidis ſtimulantibus remediis abſtinendum.

Miliaria, ut ſuperius monui, exceſſu eſculentorum retrocedunt, noſcitur id ex relatione ægri, ſenſu ponderis ad ſcrobiculum cordis, ructibus male olentibus, nauſea, & vo-

mendi conatu. Diluentia tentari poſſunt, ſi ſymptomata inde non minuantur, ſaburra in ventriculo hærens infuſo Ipecacuanhæ ejicienda eſt. (Nro. 40.)

Si nullus in diæta error prægreſſus, nec latitantis in ventriculo ſaburræ adſint ſigna, & miliaribus retrocedentibus vomituritio, aut vomitus ſequatur, notat, materiam morbi ad ventriculum latam eſſe, pulſus parvus, inæqualis, undoſus, vires admodum proſtratæ, tremores, ſubſultus tendinum obſervantur, cavendum a vomitorio, ſed veſicantia ſuris applicanda, theata tepida largiter exhibenda, camphora, moſchus, eſſentia caſtorei, ut in capite de febre maligna dictum, in uſum vocanda.

In convulſionibus poſt miliaria retrogreſſa ortis vix efficacius remedium ac moſchus occurrit, qui, ut Huxhamus teſtatur, ſine magno calore per cutim expellit, certe moſcho aſſumpto potiſſimum æqualis, blandus, & levans ſequitur ſudor, quem tranquillus excipit ſomnus.

Continuare ſimul oportet diluentia, corticem peruvianum, &c. pro varietate ſymptomatum.

Si

Si diſparentibus miliaribus, oborta largiore diarrhœa æger levetur, nihil mutandum eſt. Ubi vero debilitas, anxietas, tremores, cetera gravia ſymptomata ægrum vexant; veſicantibus, & internis remediis in prioribus capitibus nominatis diarrhœa ſenſim ſenſimque compeſcenda eſt.

CAPUT VII.

De Petechiis.

Aliæ ſunt rubræ, aliæ lividæ, demum & nigricantes, rariſſimæ ſed peſſimæ ultimæ, malæ quoque lividæ, ſed & rubræ periculoſæ.

Nonnunquam purpureæ aut lividæ prodeuntes in rubras mutantur, nonnunquam, quæ rubræ prodierunt, purpureæ, & lividæ fiunt.

Epidemicæ & ſporadicæ graſſantur, quandoque miliaribus junctæ ſunt, nonnunquam cum morbillis prodeunt, & ſæpe poſt eos ſpectantur.

Incerto erumpunt die ut miliaria, vires proſtratas, pulſum debilem, deliria, ſoporem, ſitim, & potiſſimum continuam remittentem febrem comitem habent.

Collum, jugulum, pectus, abdomen, femora, raro pedes occupant; ſi in facie prodeant, periculo pleniores, dilatantur, non eminent, ſine deſquammatione abeunt, ſenſim diſparent; ſimiles ſunt morſibus pulicum, ab his diſtinguuntur, quod ſtigmatibus careant, quæ in morſibus pulicum conſpiciuntur, nonnullæ rotundæ & æquales ſunt, aliæ diffuſæ intra cutim latius procedunt, hæc ſpecies rarior, ſed periculoſior eſt.

Dum in febribus putridis primæ viæ non ſufficienter purgantur, petechiæ ſæpius apparent. Patet id ex medicamentis prægreſſis, nauſea, vel appetitu proſtrato, abdomine magis inflato, alvo admodum fœtente, lingua ſpurca, urina jumentoſa, anxietate ad ſcrobiculum cordis, ſudore copioſo non levante.

Sed & petechiæ erumpunt, ubi materies morbi primo ſanguinem & humores afficit. In his ægris ſaburræ in primis viis latitantis ſigna abſunt, petechiæ citius cernuntur, urina minus craſſa & colorata eſt, ſopor, ſubſultus tendinum,

dinum, tremores brevi ægros vexant, ſudor æquabilior, ut plurimum levans, ſequitur.

Nonnunquam conſtitutioni epidemicæ, ambientis aeris calori, & medicamentis ſtimulantibus originem debent: hinc frequentius petechiæ morbillos aut variolas comitantur, vel in locis humidis arctis graſſantur, aut ubi multi ægri in aere minus renovato decumbunt.

Rariſſime petechiæ cum levamine apparent, quandoque tamen criticas eſſe merito judicat Illuſtriſſimus van Swieten, dum (a) dicit, petechias criticas eas eſſe, quæ cum ceſſantibus, vel ſaltem plurimum imminutis ſymptomatibus fiunt, & ubi pulſus antea debilis inſurgens fit. Magnificus Störck in ſuo anno medico quoque exempla petechiarum levantium habet.

Frequentiſſime apparent petechiæ in febre putrida, rarius in maligna, rariſſime in inflammatoria.

Cura differt pro ratione febris, quæ eas comitatur.

Pulſus durus, plenior (licet raro occurrat) venæ ſectionem poſcit. Sanguis tunc eductus cruſta tenuiſſima tectus ſæpius apparet. Cura eadem eſt ac in febre continua ſimplici.

(a) Tom. II. pag. 403.

Petechiæ in febre putrida apparentes largiſſimam quantitatem acidorum mineralium & corticis peruviani poſcunt: obſervavit enim Huxhamus, & alii celeberrimi Autores: ſanguinem in febribus petechialibus detractum vere fœtidum fuiſſe.

Vires labefactæ vino auſtriaco, & levi camphoræ doſi erigendæ, majorem enim ſæpe non ferunt ægri. Sic egregius Carolus Strack (a) a xxiv. granis camphoræ de die ingeſtis febrim & morbum inde auctum vidit.

In petechiis cum febre putrida crebrior alvus timenda non eſt, imo ubi abdomen tumidum, & inflatum, appetitus proſtratus, nauſea, lingua ſpurca animadvertitur, infuſo tamarindorum, tinctura rhei, ſale polychreſto alvus ſollicitanda eſt, interpoſito acidorum mineralium, & corticis peruviani uſu. Minus tuta purgantia ex ſcammoneo, & jalappa videntur, quæ tunc a quibusdam authoribus commendantur.

Pro potu optime inſervit ſerum lactis ſpiritu vitrioli ad fortiorem aciditatem paratum.

Stimulantia & ſudorifera in ſimili caſu magis nociva quam proficua obſervantur.

Abdo-

(a) Obſerv. medic. de morbo cum petechiis.

Abdomine inflato clyſma ex infuſo florum chamomillæ prodeſt.

Si petechiæ cum febre maligna apparent, ubi malum in ſero, aut liquido nerveo hærere videtur, remedia in capite de hisce febribus nominata conducunt.

Si pulſus parvus, debilis, ſed ſatis æqualis, camphora prodeſt; ubi vero pulſus tremulus, undoſus, mixtura (Nro. 20.) longe efficacior reperitur.

In febre maligna cum petechiis diarrhœa periculum portendit; hinc remediis in prioribus capitibus allatis brevi compeſci debet.

Quæ in præcedentibus capitibus de diæta & aeris puritate dicta fuerunt, in febre petechiali quoque locum habent.

CAPUT VIII.

De Variolis.

Omnis ætatis homines, frequentiſſime vero infantes variolis afficiuntur, immunis

tamen ab iis fœtus eſt teſtante celeberr. Cotunnio in tractatu de ſedibus variolarum.

Sporadicæ ſunt & epidemicæ, hæ vernali tempore ingrediuntur, æſtate maxime graſſantur, minuuntur autumno, & vix hyeme apparent.

Occurrunt diſcretæ & confluentes, ubi puſtulæ non ſunt diſtinctæ, ſed paulo poſt eruptionem in veſiculam rubram parum ultra ſuperficiem cutis protuberantem confluunt. Hæ periculoſiores cenſentur, ſed confluentes nonnunquam minus negotii faciunt, ac diſcretæ. Hinc a clariſ. Mead in benignas & malignas dividuntur.

Præcedunt variolas laſſitudo, dolor capitis, lumborum, horripilatio, anxietas ad præcordia, vomitus, celeritas pulſus, frigus ſuccedente calore, quem ſudor excipit, febris minuitur, iterum augetur, ſopor ut plurimum infantes vexat, ex quo quaſi terrefacti ſæpius evigilant, adulti communius inſomnes ſunt.

Tertio vel quarto die primum in facie, mento, pectore, collo apparent maculæ rubræ, parum tamen elevatæ, ut accuratius digito examinatæ tangi poſſint. Conſpicitur deinde in medio earum punctum pellucidius, quo a morbillis diſtinguuntur. Augentur poſtmodum

va-

variolæ numero, elevantur in puſtulas, fiunt latiores, & demum dorſum, pedes, femora petunt.

Eruptio potiſſimum per tres, aut quatuor dies contingit, per totidem circiter ſuppurantur, ſimili tempore immutatæ manent, eodem ordine exſiccantur, & per ſquammas decidunt.

Pus primo eſt tenue, dein magis flaveſcunt puſtulæ, & circulo rubro circumſcribuntur. Si paucæ ſint, cutis intermedia naturalis eſt coloris; ſi copioſæ, rubet, & tumet: hinc facies primo ita intumeſcit, ut oculi claudantur. Dum puſtulæ in facie exſiccantur, ejus tumor minuitur, & manus maxime ſuppurant, & inflantur, ultimo demum pedes.

Hic eſt ordo variolarum benignarum, malignæ & citius erumpunt, & ſuppurationis, exſiccationisque tempus longius extenditur.

In adultis ſalivatio, in infantibus diarrhœa frequentiſſime accedunt.

In nonnullis febris & ſymptomata adeo levia ſunt, ut morbus non animadvertatur, niſi variolis jam apparentibus.

Quandoque tarde admodum erumpunt ob ſummam debilitatem.

Sunt & variolæ, quæ verrucarum formam induunt nulla ſequente ſuppuratione, ſed una fere exſiccatione terminantur. Pro-

Prognoſis eſt varia ratione conſtitutionis epidemicæ, ætatis, ſubjecti, ſymptomatum, & variolarum ipſarum.

Nonnunquam epidemia admodum benigna eſt, non raro peſſimæ ſpeciei variolæ epidemice graſſantur, infantes ut plurimum facilius curantur, quam ætate provecti: gravidæ & puerperæ majus incurrunt periculum, plus quoque periclitantur cacochymici, ſcorbutici, & venerei.

Quo variolæ citius erumpunt, eo periculoſiores notantur, quandoque tamen, ut ſuperius monui, & malignarum tardior eruptio eſt ob ſummam ægrorum debilitatem; pulſus in ſimilibus eſt parvus, pallor faciei, totiusque corporis, ſopor profundus, & maxima virium proſtratio.

Vomitus continuus, inquietudo, ingens ad præcordia anxietas, vehementes lumborum, dorſi, abdominis dolores, urina tenuis malignas communiter nunciant variolas.

Convulſiones in infantibus leviores ante eruptionem nil ſiniſtri notant, graviores & diuturniores ingentem febrim, & copioſiſſimas variolas futuras indicant, timendæ maxime ſunt convulſiones, ubi poſt eruptionem accedunt,

vel

vel ſi retrocedentibus variolis, aut ſuppurationis tempore ſequantur.

Hæmorrhagia eruptionis tempore levamen fert; mala, quæ poſt eruptionem ſpectatur. Infauſti ominis eſt hæmoptoës & mictus cruentus.

Diarrhœa rarior eſt in diſcretis, ſed periculoſior, obſervante Helvetio, ac in confluentibus, cum vires frangat, & puſtulas ſupprimat.

In benignis poſt eruptionem ſymptomata minuuntur; ſi vero calor, vomitus, deliria, ſopor continuent, vel ſubſultus tendinum accedant, morbus eſt periculo plenus.

Quo puſtulæ pauciores, plus elevatæ, reſpiratio liberior, eo benignior morbus.

Peſſimæ ſunt variolæ depreſſæ, ex atro rubentes, nigricantes, in medio foveam impreſſam habentes. Periculoſiſſimæ quoque cryſtallinæ, quarum puſtulæ ichorea & glutinea materia repletæ ſunt.

Purpureas maculas, variolis interſperſas mortis fere ſemper prænuncias vidit Sydenhamus.

Cura varia eſt.

Admodum benignæ variolæ remediis non egent, ſed diæta, & dato ad finem morbi levi

vi purgante curantur. In reliquis cura variat ratione ſymptomatum & virium.

Hinc ſi febris nimium exorbitet, moderanda; ſi vires nimis langueant, excitandæ, prout in capite de febribus in genere dictum fuit.

Certa ſigna variolarum ingruentium non habentur, licet febris, vomitus, dolor ſpinæ dorſi, conſtitutio epidemica ſuſpicionem futurarum variolarum reddant, ſi conſtet ægrum iis nondum laboraſſe.

Plenitudo & durities pulſus venæ ſectionem in omni variolarum ſtadio indicat.

Peſſimus error, ob ſolam ſuſpicionem variolarum ſanguinem mittere.

Signa latentis in ventriculo ſaburræ vomitorium poſcunt, his abſentibus emeticum non convenit, licet nauſea & vomitus ægros vexent, cum ſymptomata hæc miaſmati varioloſo originem debeant, & medicamentis compeſci non poſſint, ſed diluentibus, & eruptione tollantur.

Alvus clauſa clyſmate emolliente aperienda.

Magnus calor, dolor capitis, ſopor ſinapiſmos acriores poſtulant.

In

In initio variolarum medicamenta anti-
ɔhlogiſtica, leniter alvum moventia ex aceto,
ucco citri, ſale polychreſto, nitro, ſyrupo
oſarum ſolutivo conveniunt.

Pro potu decoctum hordei cum oxymelle
argiter propinandum.

Abſtinendum ab omnibus ſtimulantibus,
ic peſſimo cum effectu a plebe myrrha in ini-
io variolarum propinatur; cavendum tamen,
ıe ſtragulis onerentur ægri.

Accidit tamen, licet rarius, ut in eruptio-
ıe jam vires vitæ deficiant, quod pulſus debi-
is, vires maxime proſtratæ, urina pallida,
opor, ſtupor docent; abſtinendum in his a
lyſmatibus, medicamentis refrigerantibus; ve-
um veſicantia apponenda, & remedia ſtimu-
antia ex ſerpentaria, camphora in uſum vocan-
la. (Nro. 18. 19.)

Adultis vinum rhenanum, aut auſtriacum
qua dilutum pulchre prodeſt. Si primæ viæ
ɔneratæ ſint, vomitorium, aut leve purgans
x tinctura aquoſa rhei præmittendum.

Eruptione facta, & in variolis diſcretis aci-
la mineralia utiliſſima ſunt. Cum Auctores
eſtentur, quod & benignæ variolæ ſæpe ſine
nanifeſta cauſa in malignas mutentur, & mors
equatur.

Effica-

Efficaciſſime certe putredini reſiſtunt acida mineralia, nec ſufficiunt vegetabilia in gravioribus variolis. Sic clariſ. Schwenke obſervavit, lac ebutyratum, & ſuccum citri in variolosis putridis nihil ex putrido ægri mutaſſe, ſed in id brevi degeneraſſe.

Doſim acidorum mineralium magnitudo morbi & vehementia ſymptomatum determinant. Sæpius drachma nicthemeri ſpatio ſufficiebat, ſed & ad unciam ſemis & drachmas ſex aſcendendum erat.

Uſu acidorum mineralium urina copioſa & alvus liberior ſequitur, præcavetur diarrhœa, quæ ſæpius acribus ſordibus in inteſtinis congeſtis, aut ad inteſtina depoſitis originem debet.

Imminutis ſymptomatibus doſis acidorum mineralium minuenda.

Infantibus, ſi potum reſpuant, ſpiritus vitrioli ſyrupo miſtus cochleatim exhibitus nonnunquam arridet, quidam aqua dilutum, ſaccharo ad gratiam addito, inſtar limonadæ hauriunt.

In adultis & ſubjectis fibræ ſtrictæ ſerum lactis cum ſpiritu vitrioli ad fortiorem aciditatem paratum magnæ eſt utilitatis.

Alvo ſilente mixturam cum ſale polychreſto cochleatim exhibeo, donec inde moveatur.

Quan-

Quandoque ſumptis his remediis per unum aut alterum diem alvus ſilet, ſi nullum inde incommodum, nihil movendum; clyſma autem emolliens injiciendum, ubi dolor capitis, major calor, ſitis, abdomen tenſum notantur.

In ſtranguria tenuia emulſa ex amygdalis, ſeminibus melonum, ſyrupo althææ edulcorata proſunt.

Si ægri viribus labantur, feces admodum fœteant, neque variolæ pure bene repleantur, vel ſi mictus cruentus accedat, ad extractum vel decoctum corticis continuatis acidis mineralibus confugiendum.

Nonnunquam pulſus in debilem inæqualem mutatur, pallent ægri, ſoporoſi decumbunt, tremoribus, ſubſultibus tendinum corripiuntur; his vires per camphoram, moſchum, veſicantia, & calidius regimen erigendæ ſunt.

Bene attendendum, ne, ubi manus admodum tument, pulſus pro parvo habeatur, licet fortior ſit. Pulſu enim ſubduro, licet debilitas magna adſit, remedia ſtimulantia, imo ipſe cortex nocuus obſervatur.

Quandoque in variolis reſpiratio difficilis cum ſtertore, exſcreatione difficili ſupervenit, decoctum ex radice graminis, althææ, floribus verbaſci addito oxymelle ſcillitico & ſim-

plici ſæpius hauriendum. In metu ſuffocationis leviſſima doſis kermes mineralis repetitis pro neceſſitate vicibus in uſum vocanda, continuatis tamen pro diverſitate ſymptomatum ſupra adductis remediis.

Eadem methodus convenit in ſalivatione, ubi materies adeo craſſa, ut ſuffocationis metus naſcatur.

Diarrhœa nimia, quod vires fractæ & pulſus debilis notat, mixtura ex gummi arabico, & laudano liquido moderanda.

Secus in hoc morbo opium non videtur convenire, cum ſudores moveat, febrim incendat, ad putredinem diſponat, & humores acres in corpore retineat, ſalivationemque minuat.

Vidit Tiſſot in confluentibus ægros ſomno caruiſſe per ſeptem nicthemera, nec pejus ſe habuiſſe; alios excitari ſæpius curavit, dum & a ſomno naturali ſalivatio ſupprimebatur.

Exſiccatis variolis lenia purgantia danda, ut materies putrida, quæ in atroci hoc morbo nonnunquam in inteſtinis colligitur, evacuetur.

Variolæ parum flaveſcentes acuta forfice aperiendæ ſunt, ſpongia aqua & lacte tepido madida abſtergendæ, & dum pure iterum replentur, denuo aperiendæ. Sic tenſio & dolor

lor minuitur, ægro quies conciliatur, atque ingentes febres & abſceſſus, qui ex reſorbto in ſanguinem pure naſcuntur, præcaventur.

In variolis copioſis a pure effluente cruſta formatur, totam ſæpe faciem tegens, hæc lacte tepido abſtergenda eſt.

Aeris puritas toto morbi tempore imperanda, æſtivo tempore ſiccitas & calor ramis ſambuci aut fraxini aquæ immiſſis, vel aſperſione frigidæ in pavimenta corrigenda, nec plures varioloſi in eodem cubiculo ſervandi, quia gravior inde redditur morbus teſtante Pringle.

Suppurationis tempore lintea & induſia mutanda ſunt, ne in putridis ſordibus decumbant ægri.

Victus ex panatella, cremore hordei, fructibus horæis coctis imperandus eſt.

Conſtat, ut opinor, ex prægreſſis curam variolarum ab initio antiphlogiſticam eſſe, dein eam convenire, quæ in capite de febre putrida commendabatur; nonnunquam tamen, licet rarius, ſive in initio, ſive in progreſſu morbi, ſi malignitas variolis juncta ſit, ea in auxilium vocanda, quæ de febribus malignis dicta ſunt.

Magis enim toto morbi decurſu ad vires & ſymptomata, quam ad ſtadia variolarum attendendum, ex quorum nimis ſollicita indagatione confuſa potius, quam ſimplex & tuta medela habetur.

In numeroſiſſima, quam exerceo, praxi nullum varioloſum per quinque annos perdidi, ſi duas chirurgi cujusdam proles excipiam, quarum una confluentibus laborans morti jam vicina fuerat, dum vocatus eſſem; altera, me per binos dies abſente, a patre purgans acceperat, inde diarrhœa remediis non cedente periit.

Non hæc adduxi, ut credam, me omnes varioloſos curaturum, ſed ut demonſtrem, quod ſimplex medela aliarum febrium continuarum curandarum in varioloſis curandis ſufficiat, & memorem ſolummodo Medicum eſſe oporteat moniti Illuſtr. van Swieten, (a) ut omni cura inquirat in genium morbi, qui exanthemata comitatur.

Tentabatur hic Viennæ, ut in aliis Europæ locis, ſummo cum ſucceſſu inoculatio. Inoculationis enim arcanum notante Tiſſot eſt, ut varioloſum virus indatur corpori omni rigiditate,

(a) Tom. II. pag. 403.

tate, laxitate, debilitate, obſtructione, cacochymia, viru, omni demum labe vacuo, verbo corpori ſano, ſed non athletico.

CAPUT IX.

De Morbillis.

Omnis ætatis homines, crebrius vero teneræ, morbillis afficiuntur.

Sporadici ſunt, & epidemici: benigni, & maligni.

Antecedunt morbillos horror, inappetentia, tuſſicula, ſternutatio, anxietas, vomitus, oculi lacrymantes, ſudor, ſed non tam copioſus, ac in variolis.

In regularibus quarta die prodeunt, ut maculæ parvæ morſibus pulicum ſimiles. Primo frontem & faciem, dein pectus, ventrem, brachia, crura, ac femora occupant. Elevantur in facie, quod potius tactu, quam viſu diſtinguitur, coaleſcunt, & maculas variæ figuræ, & molis formant. In reliquo corpore nonniſi aſperitas cutis deprehenditur.

In minus regularibus citius aut ſerius erumpunt, & nonnunquam primo in artubus & trunco apparent.

Minus colorati circa ſextum diem in facie fiunt morbilli, tum in reliquo corpore maxime rubent.

Primo diſparent in facie, dein per totum corpus: loca, quæ morbilli occupant, albicant, ac ſi farina conſperſa forent, rupta cuticula, quæ ſquammularum forma decidit.

Nonnunquam tempore epidemico febre morbilloſa aut varioloſa corripiuntur ægri, quin hæc exanthemata ſequantur.

In benignis morbillis eruptione facta quandoque omnia mala ſymptomata ceſſant: nonnunquam vomitus quidem non amplius ægros vexat; ſed tuſſis, dyſpnœa, & inappetentia perſeverat.

In prognoſi variant, & ideo Illuſtr. van Swieten monuit: quod non adeo magnum diſcrimen inferant morbilli, ſi exteriora ſaltem occupent, neque calido regimine tractentur; ubi vero delirium vel dyſpnœa ſuſpicionem faciunt, ad encephalon vel pulmonem ſimile malum hærere, anceps diſcrimen adeſſe.

Nonnunquam enim morbo jam finito tuſſis remanet, & materia morbilloſa ſufficienter non eva-

evacuata ad pulmones fertur, tuſſim, inflammationem & phthiſim ſequentem producit.

Cura varia eſt ratione ſymptomatum, ægri, &c.

Benigniſſimi morbilli naturæ commiſſi ſanantur. Sufficiunt diluentia, hordeata, emulſiones.

In morbillis gravioribus ſymptomatibus ſtipatis ſemper ad vires vitæ attendendum, ut languentes excitentur, & nimiæ minuantur.

Venæ ſectio inſtituenda, ſive in principio, ſive in progreſſu, ſive in fine morbi, ubi plenitudo, durities pulſus, reſpiratio admodum impedita notantur.

Si ſigna latentis ſaburræ in ventriculo animadvertantur, vomitorium propinandum.

Hoc anno & morbilli & febres putridæ graviſſimæ epidemice graſſabantur. In multis, qui utroque morbo afficiebantur, vomitorium exhibendi, & repetendi neceſſitas erat. Nullam inde noxam vidi, ſed morbus uterque placide decurrebat.

Ob ſolum vomitum emeticum non eſt propinandum; quia vomitus ſpontaneus ſine latente bile corrupta in ventriculo ſola eruptione tollitur.

Si febris magna, neque diarrhœa ægrum vexet, mixtura ex ſale polychreſto, & oxymelle prodeſt.

Acida ob tuſſim minus conveniunt.

In nimio calore ſinapiſmi plantis pedum apponendi.

Remedium optimum eſt decoctum ex radice graminis, althææ, oxymelle edulcoratum. Pro potu decoctum hordei cum oxymelle convenit.

In ſubjectis debilioribus, languentibus abſtinendum a venæ ſectionibus, clyſmatibus & refrigerantibus. Hoffmannus ab intempeſtivo nitri uſu tres puellos a Medico necatos refert. Reſpiratio enim difficilis a retardata macularum eruptione pendet, quæ tepidis, leniter diaphoreticis, ut infuſo florum ſambuci, & calidiore regimine promovenda.

Pulſus parvus, debilis veſicantia poſcit; his non proficientibus ad levem camphoræ doſim confugiendum.

Symptoma, quod maxime ægros torquet, eſt tuſſis. Ad hanc compeſcendam pro varietate cauſæ varia indicantur remedia.

Si admodum ſicca ſit, inſpiratio vaporis aquæ calidæ ſæpe juvat.

Ægris,

Ægris, quorum vires conſtant, neque peculiaris acrimonia ineſt, ſufficit decoctum ex reſolventibus & emollientibus paratum. (Nro. 41.) Iisdem ſyrupus althææ per parva cochlearia exhiberi poteſt.

Oleoſa vix arrident, cum in debili ventriculo facile ranceſcant.

Non raro tuſſis a materia acri, ſeroſa, ad pectus nimium affluente dependet. Similium ægrorum oculi plus lacrymantur, in eruptione vehementior ſternutatio notatur, ſerum acre ex naribus copioſius effluit, & ſputa, ſi prodeant, tenuia & aquoſa deprehenduntur.

Demulcentia ex gummi arabico, (Nro. 42.) tragacanthi conveniunt. Prodeſt quoque decoctum ſalep & orchidis, maxime, ſi alvus liquidior ſpectetur.

His non proficientibus opium per vices exhibendum, donec tuſſis minuatur.

Diacodium, quod a plurimis ut opiatum commendatur, vix ſufficere videtur. Capita papaveris quidem (magis tamen immatura) narcotici quid poſſidere dubium non eſt; hinc forte quoddam ex ſolis iisdem capitibus bene ſaturatum decoctum vi ſopiente pollere nemo inficias ibit; noſtro attamen diacodio parum virtutis opiatæ ineſſe inde patet. Ingrediuntur

tur enim decoctum pro noſtro diacodio & ſi
liquæ dulces & glycyrrhiza ; imbutus igitu
decocti latex horum corporum partibus ſolub
libus minorem copiam de papaveris capitibu
aſſumere valet. Nam quo major eſt farrag
rerum ſimul decoctarum, eo minus de ſinguli
extrahitur. Præterea diacodium conſtat e
una tertia parte hujus decocti, & duabus ter-
tiis partibus ſacchari; hinc non mirum, ſi un-
ciæ uni ſyrupi aut nulla aut valde exigua vi
narcotica inſit. Ego ipſe ante plures anno
morbillis laborans quinque unciis ſyrupi dia-
codii intra paucum tempus aſſumptis nec ſom-
num, nec minutam tuſſim obſervavi. Con-
venit tamen optime ſyrupus diacodii demul-
cendi ſcopo.

Non raro diarrhœa ſymptomatica morbil-
lis accedit, quod vires fractæ & pulſus debili
notat: hæc remediis in ſuperioribus capitibu
notatis brevi compeſcenda eſt.

Quandoque ſubito diſparent morbilli,
anxietas, oppreſſio pectoris, & cetera gra-
viſſima ſymptomata naſcuntur. In ſimili ca
ea conveniunt, quæ in miliaribus retroceden-
tibus laudabantur.

Ubi morbilli palleſcunt, & exſiccantur
purgantia antiphlogiſtica propinanda.

Si

Si convaleſcentes aut frigidiori aeri ſe ex-
ponant, aut carnibus abutantur, febris & pe-
ipneumonia ſuccedit, quæ venæ ſectionibus,
mollientibus, reſolventibus, ſalibus mediis
curari debet.

Maculis prorſus diſparentibus quandoque
uſſis remanet, & in habitum degenerat. Hæc
primo opio compeſcenda, dein diverſis reme-
diis pro diverſitate ægrorum tollenda.

Si ægri habitus repletioris ſint; parvæ ve-
æ ſectiones ſæpius repetitæ, & purgantia le-
ia proſunt. Si ſtricti admodum temperamen-
i; ſerum lactis convenit. Si exhauſti ſint,
t tabis futuræ metus oriatur; lac cum aquis
elteranis, & aer ruralis commendanda. Ubi
puta purulenta; decoctum ex cortice peru-
iano & lichene islandico lacte miſtum pul-
hros ſæpe effectus præſtat.

Nonnunquam œdematoſus tumor morbillis
uccedit, qui lenibus purgantibus, cortice pe-
uviano, frictionibus, & motu corporis cu-
andus.

Quæ in prioribus capitibus de diæta dicta
uerunt, & hic locum habent.

Cavendum, ne ægri luci exponantur, &
culi inde damnum patiantur. His aqua roſa-
rum

rum cum lacte tepido nonnunquam inſtilland[illegible] ne a ſero acri inflammentur.

Quandoque oculi & poſt morbillos inflam[illegible] mati ſunt. Cucurbitæ, pediluvia, & ve[illegible] cantia ad nucham in uſum vocanda.

Reconvaleſcentes a morbillis aerem frig[illegible] dum evitare debent.

CAPUT X.

De Eryſipelate.

Eryſipelas eſt macula læte rubra, ſuper[illegible] cialis, cutim tendens, digito premen[illegible] cedens, & eo amoto iterum rediens, omne[illegible] corporis partem, crebrius faciem occupan[illegible] non raro palpebras ita afficiens, ut ægri e[illegible] deducere nequeant.

Sedes eryſipelatis in reticulo Malpighii l[illegible] catur, ex hac ratione ſuperficialis eſt, faci[illegible] locum mutat, in reſolutione dilatatur, & ru[illegible] bor hinc inde dividitur.

In vehementiore eryſipelate parvæ ve[illegible] culæ conſpiciuntur, iis ſimiles, quæ a com[illegible] buſtione fiunt.

Ex

Ex puſtulis faciei ruptis humor viſcoſus rofluit, cruſtam formans per plures dies maentem.

Quandoque tumores naſcuntur magni, icho- aut ſero acri turgentes, quibus non crepanbus partes ſubjectæ exulcerantur, & roduntr: hinc eryſipelas in ulceratum & non ulcetum dividitur.

Notatur & frequens eryſipelas habituale.

Nonnunquam ſat levia ſymptomata hoc kanthema comitantur. Nonnunquam ingens blor capitis, horror, calor, & ſitis morbum ræcedit, qui per duos, aut tres dies increit; per unum aut alterum in maximo increento hæret; dein minuitur, & cutis deſuammatione terminatur. Sed & eryſipelas er decem, duodecim dies excurrit, ſudore jucandum.

Crebro eryſipelas locum mutat.

Cauſa eryſipelatis eſſe videtur humor acer, liofus per ſanguinem diſperſus. Hinc aer umidus, pluvioſus, affectus animi violenti ryſipelatis generationi favent.

Prognoſis diverſa eſt. Eryſipelas partium xternarum raro diſcrimen habet, niſi retroellatur; ſi vero locum mutet, & partes in-

ter-

ternas petat, phrenitis, lethargus, angina le-
thalis, &c. facile ſequi poſſunt.

Cura varia eſt. Si febris magna, pulſus
plenus, durus, venæ ſectio inſtituenda, &
quandoque repetenda eſt. Sanguis eductus
pleuriticorum ſimilis cruſta tectus ſæpius con-
ſpicitur.

Si ſigna latentis in ventriculo ſaburræ ob-
ſerventur, emeticum propinandum.

Cavendum a vomitorio, ubi a retroce-
dente eryſipelate nauſea, & vomitus oriuntur,
quæ non ſaburræ, ſed materiæ exanthematicæ
ventriculum petenti originem debent.

Si calor, ſitis ægrum vexent, medica-
menta antiphlogiſtica ex aceto, nitro, ſale
polychreſto, ſtibio diaphoretico abluto, roob
ſambuci præſcribenda.

De ſtibio diaphoretico non abluto diverſa
eſt Medicorum mens. Hic ſpernit ut calcem
inertem, fiſtularum tabacariarum terræ ſimi-
lem; alter, ut medicamentum infidum dam-
nat. Boerhaave calcem dicit inertem, no-
cuam: ſi iners, an nocua? ſi purgantia, ut
Boerhaave ſentit, admiſſa hac calce ſtimulum
acquirunt; an tunc iners? Spielmann Boerhaa-
vium a Vigano in hunc errorem ſeductum car-
pit; nec injuſte, ut opinor. Clariſ. Trille-
rus

rus (a) non ſpernit ſtibium diaphoreticum ablutum ut inertem calcem, ſed quia cum tempore aculeos ſuos recuperare timet. An Wittenbergæ omnibus decem, aut viginti annis paretur, ignoro. In noſtris officinis omni anno ſemel ad minimum confici debet; hinc tuto remedium hoc præſcribi poteſt: & ideo ſtibio diaphoretico non abluto præferendum videtur; hoc enim meo judicio ob incertam ſalium præſentium naturam, & quantitatem incertum, inconſtans, & impurum eſt remedium: & mirandum, cur Medici ſemper varianti mixtioni ſalium fidant, quorum nec certam quantitatem, nec naturam noſcunt. Hi ſales jam magis alcaleſcunt, prout ſtibium plus minus calcinatur: cum acidis vegetabilibus miſti odorem ingratiſſimum, ſulphur volatile, aut aquam fortem redolentem eructant. Eamdem ob rationem mixturæ (Nro. 8.) roob ſambuci additi eam efferveſcere, & nauſeoſam faciunt.

Alvum adſtrictam purgante antiphlogiſtico, ut decocto tamarindorum movere oportet.

Pro

(a) Diſpenſat. Pharmaceutic. univerſal. Tom. II. pag. 14.

Pro potu diluentia acidiuſcula, ut decoctum hordei cum oxymelle, decoctum acetoſæ, limonada largiter haurienda.

Cavendum, ne ſimiles ægri ſudoriferis, aut calido regimine vexentur.

Si morbus a tranſpiratione ſuppreſſa generetur, moderatus lecti calor, & remedia commendanda, quæ tranſpirationem promovent, ut decoctum ex radice graminis, fœniculi, florum ſambuci addito ſtibio diaphoretico, & ſyrupo quinque radicum.

Prodeſt & infuſum florum ſambuci theeati inſtar hauſtum; omnia enim ex ſambuco parata maximæ in hoc morbo ſunt efficaciæ.

Abſtinendum a validis ſudoriferis & calefacientibus.

Si eryſipelas locum mutet, & partem nobiliorem petat; revellentia indicantur, vires vitæ exorbitantes venæ ſectione, balneis pedum, & remediis antiphlogiſticis compeſcere oportet. Vires languentes veſicantibus, & moderata camphoræ doſi erigendæ ſunt.

Eryſipelas habituale varia poſcit remedia. Si ab humoribus bilioſis malum oriatur, ut plurimum levis obſtructio hepatis notatur, quæ flaveſcente urina, ſubflavo oculorum colore, lingua ſordida noſcitur; ſimilibus ægris fructus

ho-

horæi, ſerum lactis, ſucci ex taraxaco & acetoſa proſunt, interpoſitis nonnunquam purgantibus ex roob ſambuci, & cremore tartari.

Vitanda omnia calefacientia & ſpirituoſa.

Nonnulla ſubjecta adeo ſenſibilia ſunt, ut ab aeris mutationibus creberrime eryſipelate corripiantur.

His in paroxyſmo, ut monui, lenia diaphoretica conveniunt; extra paroxyſmum corpus frictionibus, motu, cortice peruviano, & martialibus roborandum. Caveant ſimiles ægri ab aere frigido humido, per oppoſitas aut anguſtas rimas intrante, & a purgantibus; cum ab his tranſpiratio ſupprimatur.

Pro varietate eryſipelatis varia remedia externe applicanda. In leviori malo ſacculi ſicci ex floribus ſambuci, chamomillæ, & pauca farina fabarum toſta ſufficiunt.

Parte affecta multum ſplendente fomenta emollientia, & leniter diluentia, ut flores ſambuci lacti incocti proſunt. Nocerent ſicca & terrea, quia partes indurantur, & tranſpiratio materiæ morbificæ impeditur.

Parvæ veſiculæ humidum exſudant, quod ulcera generat, niſi abſorbeatur. Hinc in ſimili caſu terrea, ut pulvis ad eryſipelas albus, ruber Diſpenſatorii Viennenſis externe appli-

canda ſuadentur. Veſiculæ, aut tumores ſero acri turgentes aperiendi, & leviter exprimendi ſunt, ne partes ſubjectæ rodantur.

Vitanda omnia reſinoſa, oleoſa, pinguia; quia ab his eryſipelas retrocedens, & gangræna ſequens non raro obſervata fuit.

A quibusdam in eryſipelate externe ſaturnina commendantur; ſed ſæpe peſſimo cum ſucceſſu corpori humano externe ſimilia applicantur, prout uberius expertiſſimus Branbilla Auguſtiſſimarum Perſonarum chirurgus notavit. (a)

Si pars liveſcat, & gangrænæ futuræ metus ſit; interne cortex peruvianus, externe antiſeptica ex ruta, ſcordio, cortice peruviano cum vino & aqua parata in auxilium vocanda.

C A-

(a) Rifleſioni Fiſico-medico-chirurgiche. pag. 24.

CAPUT XI.

De Scarlatina.

Scarlatina frequentior eſt exeunte æſtate, & junioribus familiarior.

Præcedunt eam virium proſtratio, ſubſequente horripilatione, anxietate, calore, febre. Tertia aut quarta die maculæ prodeunt rubræ, crebriores, latiores, & multo magis rubentes, ac illæ, quæ morbillos conſtituunt. Primo faciem, collum, pectus; dein dorſum, abdomen, artus occupant. Rubent partes affectæ, ac ſi vino rubro tinctæ forent. Permanent maculæ per aliquot dies: febris & rubedo octava aut nona die ut plurimum integre diſparent. Maculis evaneſcentibus cuticula deſquammatur. Nonnunquam ſecunda aut tertia vice redeunt.

Dividitur ſcarlatina in ſporadicam, & epidemicam, quæ maxime circa æquinoctium vernale graſſatur, & contagio contrahitur.

Diſtinguitur quoque in benignam, & malignam, quam vomitus, anxietas, oppreſſio ad præcordia, ingens dolor capitis, ſopor comitan-

mitantur: fauces interne rubent; inde reſpiratio celerior, laborioſior, deglutitio difficilis, & neglecto morbo ſuffocatio.

In ſcarlatina ſexta, aut ſeptima ab eruptione die in pedibus & manibus puſtulæ naſcuntur ſimiles miliaribus, ſed non niſi aerem continentes, a ſeparatione, & elevatione epidermidis dependentes, a quibus mole auctis decorticatio ſequitur.

Uberius eas deſcribit celeberr. Plencicz in accuratiſſima ſcarlatinæ hiſtoria.

Prognoſis variat: benigna vix remediis eget; verum moderato calore, diluentibus, theeatis, & poſt deſquammationem leni cathartico facile curatur.

Abſtinendum a remediis ſudoriferis, vel nimiis ſtragulis, quia & inde benignus morbus in periculoſum & lethalem facile verti poteſt.

Si major calor; acetum, ſuccus citri, decoctum hordei, oxymel &c. conveniunt, quibus, præcipue ſi alvus ſileat, ſal polychreſtum & nitrum addendum. Urgente neceſſitate ſinapiſmi plantis pedum apponendi.

Scarlatina maligna majus minusve protendit periculum pro gravitate ſymptomatum. Hinc pulſus parvus & celer, reſpiratio & deglu-

glutitio difficillima, ſumma virium proſtratio, &c. infauſtam formant prognoſim.

Remedia exhibenda, quæ a ſuperioribus derivant, vires erigunt, putredini reſiſtunt, & ſymptomata minuunt.

Potentiſſimum medicamentum eſt cortex peruvianus varia forma propinandus.

Non raro ægri, præcipue infantes, corticem reſpuunt, iis per enemata injiciendus.

Calore & ſiti admodum urgente acida mineralia ad gratam aciditatem cortici addi poſſunt.

Pulſus parvus, celer, deliria, tremores veſicantia, camphoram, ſpiritum cornu cervi, moſchum petunt, prout in ſuperioribus capitibus de febre putrida, maligna notatum fuit.

Ubi deglutitio difficilis ob affectas fauces; injectiones ex aceto, aqua, melle injiciendæ, cataplaſmata (Nro. 43.) cum lacte collo applicanda ſunt; urgentiori malo veſicantia & collo & nuchæ apponenda.

Non raro bene interim valentes ægri poſt duas aut tres ſeptimanas fugata jam ſcarlatina viribus labuntur, & primo facies, dein totum corpus leucophlegmatico tumore turget, urinæ ſecernuntur paucæ loturæ carnium ſimiles, nonnunquam ſanguineæ.

Magis hæc accidunt hyeme quam æſtate; infantibus quam adultioribus; maxime iis, qui citius libero exponebantur aeri. Si tumor leucophlegmaticus aptis non cedat remediis, ſerum ad nobiliores fertur partes, & ægri comatoſi, convulſi, apoplectici, aut ſuffocati pereunt.

Majus quoque periculum eſt, ſi febris leucophlegmatiæ juncta ſit.

Frictiones, tranſpiratio in lecto, decoctum juniperi (Nro. 44.) addito oxymelle ſcillitico, & rhabarbarina (Nro. 45.) proſunt. His non juvantibus ea propinanda, quæ in capite de hydrope dicentur.

Pauca & hoc loco de febre urticali referam.

In hoc morbo puſtulæ notantur pallido rubræ inſtar illarum, quæ a percuſſione cum urticis conſpiciuntur. Pruritum, febrem remittentem quaſi catarrhalem comitem habent.

Tertia, quarta die prodeunt; aliæ iterum ſubſequuntur cum deſquammatione cutis.

Facillime tranſpiratione diluentibus curantur. Nonnunquam tamen epidemice graſſantur, pulmones afficiunt, & decoctum ex radice graminis, althææ, infuſum florum ſambuci, veſicantia &c. petunt, prout ex capitibus præmiſſis facile patet.

CA-

CAPUT XII.

De Febribus intermittentibus.

Tria febrium intermittentium ſtadia ſunt: frigoris, caloris, & ſudoris.

Communiter incipiunt laſſitudine, pandiculatione, horripilatione, nauſea, vomitu, dolore capitis, &c. Pulſus, qui debilis & parvus tempore frigoris fuerat, ſubſequente calore in pleniorem & fortiorem mutatur: augetur ſitis: urina magis tingitur; demum ſudore febris terminatur, evaneſcunt ſymptomata, remanente ut plurimum debilitate.

Febres intermittentes aliæ ſunt vernales, autumnales aliæ. Priores a Februario in Auguſtum, ultimæ ab Auguſto in Februarium dominantur. Sed & autumnales quandoque jam Junio menſe occurrunt; nonnunquam vero circa menſis Septembris finem aggrediuntur.

Diſtinguuntur & intermittentes apyrexia, ſeu tempore a paroxyſmo libero, in quotidianam, tertianam, quartanam. Occurrit & tertiana duplex; quartana duplicata, triplicata.

Quotidiana magis pueros & debiles vexat, crebrior tempore verno ſpectatur, pertinax eſt: primæ acceſſiones ut plurimum horis matutinis revertunt: rarior eſt quotidiana, ſed tertiana duplex frequentius pro quotidiana habetur; ſic Riverius ex ſexcentis ægris acceſſiones quotidie patientibus vix unum quotidiana laborare obſervavit. Differt quotidiana a tertiana duplici: quod hujus acceſſus alternis diebus, non vero ſingulis ſibi mutuo reſpondeant. Hinc ſemper attendendum ad tempus invaſionis, quia hoc intermittentes diſtinguit.

Tertiana ſæpius vere aut autumno ſpectatur: ſubjecta juvenilia, temperamenti bilioſi, corpora exercitata plus infeſtat: frigus intenſum, ſtrepitum dentium, calorem acrem & mordacem, majorem cephalalgiam ſitimque comitem habet.

Quartanæ typus omnium intermittentium eſt maxime regularis: communiter pomeridie aggreditur: frigus eſt mitius, ſed diuturnius ac in tertiana: calor ut plurimum quinque aut ſex horarum.

Præter febres intermittentes regulares occurrunt erraticæ, ſeu typum obſcurum habentes, aut nullum ordinem ſequentes.

Sunt

Sunt & variæ febres larvatæ, pleuritidem, choleram, apoplexiam mentientes, vix noſcendæ, niſi quod ſymptomata certo iterum tempore redeant vehementer, quæ aut admodum mitia fuerunt, aut plane ceſſarunt. Similium febrium hiſtoriam deſcripſit egregius Lauter Phyſicus Laxenburgenſis.

Cauſa proxima febris vix determinari poteſt. Bene monet Baglivius: (in Paræneſi ad Medicos de inſtituenda medendi methodo popularibus accomodata) quod febris, ſi phænomena ſpectemus, reliquis morbis ſit notior; ſi conſtitutionem & cauſam, omnium ignotiſſimus.

Probabilis eſt ſententia Illuſtr. van Swieten: eam in nervis, & liquido nerveo hærere.

Cauſæ remotæ & prædiſponentes variæ ſunt.

Febres autumnales ſæpius bili putridæ in primis viis hærenti originem debent: nonnunquam gluten viſcera obſidens febrem producit: non raro aer paludoſus, animi pathemata &c. febrim cauſant. Quartana frequentius a victu crudo, duriore, vita ſedentaria, frigore autumnali inſueto, a ſcabie retropulſa oritur.

Prognoſis variat ratione febris, temporis anni, conſtitutionis epidemicæ, ætatis, & ſubjecti.

Febris vernalis mitis ſæpe poſt ſeptimum paroxyſmum ſponte ceſſat.

Autumnales nonnunquam remediis pertinaciſſime reſiſtunt; frequenter habent recidivas, donec ſuperveniente vere ſine remedio ſolvantur. Hinc Celſus ait: quartana æſtiva brevis, autumnalis fere longa eſt, maxime, quæ cœpit hyeme appropinquante. Sed & febres vernales tempore humido & pluvioſo difficilius curantur, quam ſicco.

Conſtitutio epidemica intermittentium quandoque adeo gravis notatur, ut poſt unum aut alterum paroxyſmum jam interimat.

Exhauſtis, cacochymicis, gravidis febris ſat mitis lethalis fieri valet; vel & illis, qui diuturno alio morbo laborarunt.

Senes non raro pereunt in frigore febrili quartanæ: ubi e contra Sydenhamus cum ſtupore vidit infantes tenellos in cunis per plures menſes quartana laboraſſe, nec inde oppreſſos fuiſſe.

Inter intermittentes quartanæ ſunt pertinaciſſimæ; & autumnales cum magnis viſcerum obſtructionibus vix ſanantur, ſed perſeverant ad veris acceſſum uſque.

Antequam de cura intermittentium agam, notandum iterum occurrit Syndenhami effatum:

um: febrim inſtrumentum naturæ eſſe, quo mpura a puris ſeparat, & extra corpus excernit, hinc quandoque longius ferenda eſt, cum febre pertinaciſſimæ obſtructiones, & diſpoſitiones ad morbos chronicos optime tollantur, dum ſolventiſſima remedia ad extrema vaſa febrili motu ducuntur. Multi Galeno teſte ab epilepſia liberati fuerunt; alii a lepra, varicibus, tumoribus lienis, aliorumque viſcerum per quartanam vindicabantur. Boërhaavius notat: homines longævos in flore ætatis quartana omnium intermittentium maxime diuturna laboraſſe.

Cura alia eſt in paroxyſmo, alia extra paroxyſmum.

In paroxyſmo diluentia conveniunt, ut materies febrilis per varias vias: nempe alvum, urinam, ſudorem, vomitum evacuari poſſit.

In frigore febrili tepida, ut infuſum florum ſambuci, decoctum quinque radicum aperientium haurienda ſunt ad tranſpirationem promovendam.

Cavendum ab omnibus aromaticis, multum ſtimulantibus. Illuſtr. van Swieten juvenem vidit tertiana verna laborantem, qui lethali pleuritide corripiebatur, dum quinque guttæ olei caryophyllorum cum ſaccharo diu tri-

tritæ darentur ante paroxyſmum ingruentem ut frigus febrile calido hoc remedio tolleretur.

In calore febrili diluentia acidiuſcula propinanda, ut decoctum hordei cum oximelle limonada; æſtuante admodum ægro acida mineralia diluta, & grata & utiliſſima ſunt.

Potulenta crebrius, ſed parca quantitate ingerere oportet: ne aut vomitus, aut anxietas a diſtento nimium ventriculo oriatur.

Debililato admodum ægro vinoſa paroxyſmo finito concedi poſſunt.

Lintea & induſia poſt ſudorem mutanda ne ab his humidis corpori applicatis horror iterum naſcatur, aut excreta materia per vaſa reſorbentia denuo in ſanguinem feratur.

Vomitus ſpontaneus paroxyſmi tempore aquæ tepidæ hauſtu promovendus.

Cura extra paroxyſmum differt ratione ætatis, temperamenti, cauſæ, ſymptomatum, conſtitutionis epidemicæ.

Febris cauſa cognita talia remedia danda, quæ eam corrigunt, & deſtruunt.

Amarities oris, nauſea &c. niſi contraindicans adſit, vomitorium requirunt tempore apyrexiæ exhibendum.

Illuſtr.

Illuſtr. van Swieten (a) de febribus inter-
ittentibus monet: quod bilis putrida, quæ
ventriculo & inteſtinis continetur, ſubito
vacuanda ſit, ne mora adhuc magis nociva
it. Imo notat: quod ſæpius vomitorium re-
etendum ſit, maxime in febribus autumnalibus.

Cum ſucceſſu aliquot drachmæ ſalium me-
orum emetico præmittuntur; ſic glutinoſum
ciditur, & ad faciliorem evacuationem di-
onitur.

Proſunt emetica in intermittentibus, non ſo-
n ejiciendo nociva in ventriculo contenta;
d etiam ſtimulando & turbando materiem fe-
ilem. Concutiuntur vomitu viſcera abdo-
nalia; hinc his impacta facilius ſolvuntur,
excutiuntur.

Ad emeſim procurandam maxime arridet
utio quatuor aut quinque granorum tartari
etici in libra aquæ per vices ſumenda,
nec ſufficiens vomitus ſequatur.

Si vomitorium contraindicatur, vel ſigna
ſint latitantis ſaburræ in ventriculo, appeti-
s tamen proſtratus, abdomen tenſum, vita
ta prægreſſa, & alvus ſegnior obſerventur;
rgantia ſubſtituenda.

Si

(a) Tom. II. pag. 54.

Si major calor, ſitis intenſior, urina flav… obſerventur; tamarindi, cremor tartari, aqu… laxativa utiliſſima ſunt. Ceterum ſal amarum… thermarum Carolinarum, mirabilis Glauberi… pulvis Cornachini convenit.

Clariſſimus Trillerus (a) peſſima mala … pulvere Cornachini exhibito recenſet, qu… malignæ & nocivæ indoli antimonii diaphore… tici dudum jam præparati adſcribit.

Revocari huc poſſunt ea, quæ de antimo… nio diaphoretico non abluto in capite de ery… ſipelate monui. Præterea certum fere eſt, a… vim purgantem ſcammonii augendam ſtibiu… diaphoreticum ablutum, & cremorem tarta… valde parum facere. Ratio horum pulveru… ſcammonio admiſtorum in eo ſolum conſiſte… videtur: ne ſcilicet partes ſcammonii ſibi c… hærere, indeque tormina cauſare valeam… Hinc alii cremoris tartari, & ſtibii loco pu… verem cornu cervi in eundem finem ſcammo… nio admiſcent. Ceterum nil mali video … miſtione priori propter ſtibium, cum præſe… tim hic pulvis, omni momento commiſcendu… nunquam in majori paretur copia.

Nau-

(a) Diſpenſ. pharmac. univerſal. pag. 529.

Nauſeoſis gratum & efficax eſt purgans, ſi octo, aut decem drachmæ ſalis Seignetti in binis libris juris carnium non ſaliti ſolvantur, & per cyathos ſumantur, donec æger purgetur.

Autumnales febres magis purgantia petunt, quam vernales.

Cavendum a nimiis evacuationibus, præcipue in vernalibus; quia inde febres protrahuntur, hydropsque naſcitur.

Vernales febres in juvenibus & ſanguineis non raro mutantur in inflammatorias; hinc pulſu pleniore, duriore, reſpiratione difficiliori, maxime ſi abuſus ſpirituoſorum febrim præceſſit, aut conſuetæ ſanguinis evacuationes intermiſſæ fuerunt, vena ſecanda eſt. Sed & in autumnalibus ſanguinis detractio neceſſaria, ſi mox dicta ſymptomata ſpectentur.

Evacuatis primis viis, ſi major calor, ſitis vehementior, urina plus colorata; remedia antiphlogiſtica, ut ſuccus citri, acetum cum ſale polychreſto, nitro indicantur.

Non raro, præcipue in autumno, initium intermittentium ſimilia ſymptomata habet, ac febris putrida; in his acida mineralia ſalibus mediis juncta pulchre proſunt.

Levis

Levis quandoque hepatitidis ſpecies, poſt fervidiores æſtates, febres autumnales comitatur; quod urina ex flavo rubra, ſubflaveſcens oculorum color, ſitis intenſior, hypochondria tenſa maxime in regione dextra cum dolore fixo ejusdem lateris, & alvus parcior docent; in hoc caſu decocta ſolventia cum acidis & purgantibus antiphlogiſticis imperanda. Hinc variæ formulæ ex taraxaco, radice graminis, cichorei, tamarindis, ſucco citri, aceto, cryſtallis tartari, ſale polychreſto formari poſſunt. (Nro. 46.) Pro potu decoctum hordei cum oxymelle, aut ſerum lactis convenit.

Clyſmata ex emollientibus cum melle quoque injicienda.

Similis methodus & locum habet abſentibus ſignis levioris inflammationis; ubi urina flava, & ſubflaveſcens oculorum color cacochymiam bilioſam & hepatis quamdam obſtructionem notant.

Sollicite enim inquirendum in intermittentibus maxime quartanis, an non adſint viſcerum obſtructiones: cum his præſentibus remedia ſolventia tamdiu continuare oporteat, donec hypochondria mollia, & melior faciei color ſuccedant.

Suc-

Succus ex radice graminis & taraxaco recenti addito ſale polychreſto, aut terra foliata tartari efficaciſſima ſunt. Nam ſalia media, & obſtructiones ſolvunt, & primas vias a glutine liberant, quo fere ſemper obducuntur.

Pauciſſimos vidi, quorum ventriculus a ſalibus offendebatur.

Solventia hæc remedia, tempore apyrexiæ ſumpta, febrili motu magis in vaſa obſtructa agunt, & impactum ſolvunt. Debilibus vero minus conveniunt, quia vires inde franguntur, & ægri ſudoribus diffluunt.

In indurationibus viſcerum abdominalium & inunctiones ex unguento althææ ſuadendæ, maxime, dum infarctum colon tumens circa lienis regionem, ubi inflectitur, eum ſcirrhoſum mentitur.

Notabili tactui reſiſtenti viſceris duritiei utiliter emplaſtrum cicutæ apponitur.

Cavendum in magnis obſtructionibus, & indurationibus viſcerum a fortibus purgantibus; his enim corpus debilitatur, ſubtiliſſimis humoribus privatur, & jam impactum fere irreſolubile redditur.

Nonnunquam pituita tenax primas vias occupat: docet id pallidus corporis habitus, urina pallida, vita ſedentaria prægreſſa, victus

ex alimentis crudioribus, habitatio in loco depreſſo & humidiore; ægri ſimiles farinoſa non ferunt, ab aromatibus levantur, gravitatem, frigus circa ventriculum, & oppletionem ex aſſumptis majorem, quam in ſanitate ſentiunt. His extracta amaricantia cum gummi ferulaceis (Nro. 47.) apyrexiæ tempore conveniunt.

Febres intermittentes, dictis remediis non cedentes, fugandæ ſunt; cum febre diu protracta corpus debilitetur, humores acriores reddantur, & iidem morbi, ac a nimis cito ſublata, nempe icterus, cachexia, hydrops ſequantur.

Nullum remedium febrem citius ac certius fugat cortice peruviano, qui in pulvere, mixtura, (Nro. 48.) bolis (Nro. 49.) pro vario ægri libitu præſcribi poteſt.

Cortici peruviano ſalia media jungo, niſi alvus admodum liquida; cum a ſubſtantia corticis non raro pondus ad regionem ventriculi, & alvus adeo adſtricta ſequantur, ut ægri vix ſcibala excernere valeant. Forte eam ob rationem celeberr. Gaubius in pulvere antifebrili unciæ corticis binas ſalis polychreſti drachmas addidit.

Varia doſis corticis eſt. In quotidiana ſex drachmæ; in tertiana uncia; in quartana un-

uncia una ſemis tempore apyrexiæ exhibenda.

In febre, cujus paroxyſmi adeo protracti, ut apyrexia breviſſima, & continuæ futuræ metus ſit, ad finem paroxyſmi, ubi maximus calor tranſiit, cortex ſummendus.

Febre per dictam corticis peruviani quantitatem fugata ægro per binas apyrexias ſequentes dimidia ejusdem remedii doſis exhibenda eſt ad recidivam præcavendam; maxime tempore humido & frigido, in ſubjectis ſenilibus, conſtitutionibus epidemicis.

Monet Illuſtr. van Swieten, ut æger, qui quartana laboravit, jam per octo dies a morbo liber, corticem denuo ſumat, & dein tertia vice, ubi febrim non habuit, cortice utatur. Et Sydenhamus jam curata tertiana chinam chinam continuandam voluit.

Febris intermittens ſive ſponte ſua, ſive regimine calido ad continuitatem accedens majorem corticis peruviani copiam requirit. Sic ante biennium, ubi talis epidemia regnabat, omnes fere recidivam paſſi ſunt, niſi largiſſima corticis peruviani quantitate uterentur.

Subjectis ſenilibus, debilibus, vel recidivam febrium autumnalium ſæpius paſſis, tempore & humido & frigido per quatuor, ſex

ſeptimanas bis de die ſcrupulos duos, vel drachmam corticis peruviani in aqua aut vino exhibui ad recidivam avertendam, & corpus firmandum, memor moniti Illuſtr. van Swieten: quod character intermittentium, quo diutius inhæſerit, difficilius deleatur. (a)

Peſſima mala ex intempeſtivo laudati remedii uſu fiunt.

Quandoque febres vernales intermittentes graſſantur, venæ ſectione, & antiphlogiſticis, ut ſuperius monui, curandæ. Si in his cortex exhibeatur, antequam cruſta inflammatoria ſit reſoluta, in continuas mutantur, vel recidivæ malis ſymptomatibus ſtipatæ ſequuntur, obſervante Pringle. (b)

Noſcuntur hæ febres pulſu duriore, dolore capitis vehementiore, reſpiratione crebriore, & difficiliore; ſitis eſt intenſior, facies plus rubet, lingua minus ſordida, urina magis rubra. Sanguis eductus non raro cruſta tectus conſpicitur.

Si inter corticis uſum febre intermittente laborantes in albo oculorum flaveſcant, de anxietatibus & oppreſſionibus ad ſcrobiculum cor-

(a) Tom. II. pag. 539.
(b) Obſervations on the diſeaſesof the Army pag. 145.

cordis conquerantur; ſolventibus pergendum, a cortice abſtinendum, niſi ſumma ægri debilitas eum poſtulet; alias ſcirrhi viſcerum, icterus, hydrops ſequuntur.

Sunt nonnullæ febres magno calore, aut ſiti ſtipatæ cum levibus deliriis, pulſu celerrimo, poſt tertium aut quartum paroxyſmum in continuam abeuntes. Hæ brevi cortice fugandæ.

Subito quoque cortex dandus eſt in febribus, ubi pulſus parvus, irregularis, ſomnolentia, vires admodum proſtratæ; maxime ſi epidemice graſſantur. Zimmermann (a) tertianam obſervavit in loco ad paludem ſito graſſantem, quæ ſecundo paroxyſmo magna oppreſſione pectoris, & dolore capitis necabat.

Ante biennium tertianæ occurrebant cum amaritie oris, ſiti intenſa, calore ſummo, levibusque in paroxyſmo deliriis. Hæ febres, purgatis etiamſi primis viis, cortice dato, oppreſſiones ad ſcrobiculum cordis, anxietates, languores cauſabant; neglecto cortice brevi in continuas peſſimas abierunt.

Optime profuit ſequens methodus. Bile corrupta per emeticum aut purgans e corpore

 eli-

(a) Von der Erfahrung. I. Th. S. 204.

eliminata, mixturam ex aceto, ſucco citri cum ſalibus mediis exhibui; poſt tertium paroxyſmum binas aut tres extracti corticis peruviani drachmas priori mixturæ addidi. Pauca hac corticis peruviani quantitate febris moderabatur, neque in continuam abibat, & a ſalibus mediis alvus fœtida crebrior deponebatur. Lingua non ſordida, urina minus colorata, nauſea fugata, ſalium quantitas minuebatur, & febris primum extracto, dein cortice in ſubſtantia exhibito integre fugabatur.

In initio enim intermittentium magno calore ſtipatarum, & de genio bilioſo participantium extractum corticis magis convenit ob rationes in capite de ſynocho non putrida notatas.

Nonnunquam variam larvam febres intermittentes induunt, & pleuritidem, choleram, apoplexiam mentiuntur. In ſimili caſu, etiamſi febris non videatur adeſſe, neque urinæ lateritiæ ſint; ſymptomata tamen gravia, quæ curata videbantur, iterum redeant: cortice peruviano ſubito debellandæ ſunt.

Dum a cortice peruviano nimiæ alvi dejectiones fiunt, quod ex viribus proſtratis, & pertinacia febris patet; tunc uncia ſemis, aut una theriacæ andromachi utiliter, ut ſcutum

ſto-

ſtomachicum apponitur. Effectu inde non ſuccedente opio cortici peruviano juncto diarrhœa minuenda eſt.

Conveniunt & opiata cum cortice in febre a terrore & animi pathematibus cauſata, maxime in hypochondriacis & hyſtericis.

Infantes, & nonnulli ægri corticem reſpuunt, his elota prius per clyſma emolliens alvo in decocto (Nro. 50.) per enemata injiciendus; cum a ſubſtantia abdomen durum, inflatum, ſcibala duriſſima cum pertinaci alvi obſtructione cauſentur.

Ubi ob vehementiam febris, & inefficaciam decocti ad ſubſtantiam corticis recurrendum, alvum diu clauſam clyſmate emolliente quandoque eluere, & dein iterum enematibus ex cortice continuare oportet.

In ſuburbio ſancti Leopoldi femina erat ſyſtematis nervoſi admodum debilis, quæ acceſſu febrili putridarum ſimili corripiebatur cum nauſea, vomitu pertinaciſſimo materiæ porraceæ, alvo adſtricta, pulſu celerrimo & debiliſſimo. Medicamenta ex acidis antiphlogiſticis & clyſmata nullam ferebant opem. Altera die febris remittebat; ſed vomitus ſincerus pergebat. Tentavi fruſtra remedia ex mentha, meliſſa, vino: incaſſum externe empla-

 ſtrum

ſtrum ex labdano, opio & camphora apponebatur.

Ob vomitum continuum, debilitatem ſummam, laudanum liquidum Sydenhami interne propinavi; verum & medicamenta & jura carnium ſubito ac in ventriculum pervenerunt, materiæ porraceæ miſta vomuit. Tertia die increſcebant ſymptomata, hæmiplegia lateris ſiniſtri accedebat, ita ut & oculus in ea parte jam mortuorum ſimilis fuiſſet: veſicantia ſuris, & nuchæ apponebantur, abdomen & regio ventriculi infuſis herbarum aromaticarum, ut rutæ, roriſmarini, incaſſum fovebantur: ſequenti die ſymptomata parum mitiora, pulſus debiliſſimus, ſed minus celer; manebat tamen lingua balbutiens, & immobilitas lateris ſiniſtri, urina plus tincta erat cum exiguo ſedimento. Suſpicabar febrim larvatam, & corticem peruvianum in auxilium vocandum Medicis clariſſimis in conſilium vocatis propoſui. Unus ex his nil niſi malum hyſtericum accuſans moſchum proficuum credidit; ſed & hunc ſubito cum multa materia porracea ejecit. Ob ſummum in mora periculum ad corticem peruvianum confugi. Cum nil per os aſſummere valeret; decoctum corticis cum binis drachmis

mis pulveris ano omni trihorio injici curavi. Non rediit quidem majori vehementia paroxyſmus; verum per tres dies ſymptomata in eodem ſtatu permanſerunt. Miratus tunc fueram a tanta corticis quantitate effectum voto non reſpondiſſe. Bona fortuna veſicam videram, qua ab obſtetrice enemata applicabantur: ſuſpicatus igitur inefficaciam remedii ortam fuiſſe ab inſtrumento, dum non ſatis veſicæ ope cortex peruvianus in inteſtina ingerebatur, hinc non ſufficiens quantitas per vaſa bibula, in inteſtino recto aliunde pauciora, abſorbebatur. Syringam itaque veſicæ ſubſtituendam juſſi, unde brevi omnia ſymptomata evaneſcebant, & cortice peruviano dein per os aſſumpto integre a morbo hoc periculoſiſſimo liberabatur.

Manens per tempus debilitas lateris ſiniſtri & lingua balbutiens pilulis ex gummi ferulaceis, extracto martis, caſtoreo, & balneo badenſi tollebatur.

Clyſmatibus quoque ex cortice peruviano matrem prædictæ fæminæ ſexagenario majorem, febre apoplectica larvata laborantem, omnia remedia reſpuentem, curavi.

Nonnunquam febres graſſantur, maxime locis paludoſis, cortici pertinaciſſime reſi-

ſtentes; & fugatæ brevi iterum revertentes: tunc loci mutatio ægris ſuadenda eſt.

Nil pejus, quam variis remediis decantatis febrim tollere. Ruſtici ſpiritum vini cum pipere contuſo ſummunt; ſed inde febres continuæ, & lethales ventriculi inflammationes cauſantur.

Ex uſu aluminis & vitrioli conſumptiones ſecutas: ex arſenico ſumpto vomitus, febres lentas, & mortem viderunt præſtantiſſimi Medici. Ego ipſe febrem quotidianam, quinque annis durantem, corpus depaſcentem, omnia remedia eludentem obſervavi a tinctura arſenici, quæ Lipſiæ ab agyrta propinabatur.

Multa adhuc alia ut ſpecifica in intermittentibus ab ignaris laudantur. Verum aut calefacientia ſunt, quæ in continuam & inflammatoriam mutant: aut adſtringentia, quæ obſtructiones viſcerum & hydropes cauſant.

Nonnulli motu vehementiſſimo ante paroxyſmum inſtituto febrem fugare cupiunt; ſed & inde intermittentes in continuas mutantur.

Non pauci ſevera abſtinentia febrem tollere volunt peſſimo ſæpe cum ſucceſſu; cum vires nimium frangantur, corpus exhauriatur, & humores acriores reddantur. In quartanis

ma-

malos effectus inde vidit Illuſtr. van Swieten; imo concludit in quartanæ initio ne quidem tutam eſſe tenuem & exactam nimis diætam.

Diæta alia eſt ratione febris, ſubjecti, longitudinis morbi. Gravidæ, exhauſti magis nutriendi ſunt; uti, & infantes & ætate admodum provecti.

Quotidianæ & tertianæ exquiſitiorem petunt diætam: quo acceſſus longiores & frequentiores, eo pauciora alimenta concedenda.

Febricitantibus, & ex febre reconvaleſcentibus pinguia, fumo indurata, leguminoſa, & omnia, quæ crudiorem chylum generant, interdicenda ſunt; cum hæc & in ſano febrem producere valeant.

Bene monet Pringle, ut febre intermittente laborantes a fructibus horæis abſtineant.

Cibus non dandus tempore, quo paroxyſmus exſpectatur.

Senibus, pituitoſis, aſuetis, ſi nullus febris continuæ metus, extra paroxyſmum moderatus vini uſus concedendus.

Somnus ſit longior ad corpus refocillandum.

Exercitia moderata proſunt tempore apyrexiæ ad aſſimilationem ingeſtorum, & ex-

cre-

cretiones per alvum, urinam, tranſpirationem promovendas.

Cavendum a tranſpiratione ſuppreſſa; hinc corpus bene tegendum, aer nocturnus evitandus, & loca paludoſa fugienda.

Nonnunquam intermittentibus œdema accedit, quod ſatis facile levioribus frictionibus, & uſu roob, ſambuci, juniperi, infuſorum amaricantium & leviter ſtimulantium cedit. (Nro. 51.)

Per febres intermittentes diuturniores ægri debilitantur, ut & febre fugata multum langueant. His amaricantia, leviter roborantia, victus eupeptus, vina generoſiora commendanda.

Roborandi cauſa panem biscoctum vino auſtero madidum deglutiendum ſuadet Illuſtr. van Swieten: ne tam cito virtus vini dilabatur.

Aer ruralis, & equitatio plurimum quoque corpus firmant.

Ubi uſu nominatorum robur debitum ægris non redit; ad vinum ex cortice peruviano, limatura martis paratum confugiendum. Ferrum enim, monente iterum Illuſtr. van Swieten, lenibus acidis ſolutum non tantum vi auſtera,

ſtera, adſtringente agit; ſed ſulphuris ſui metallici, naturæ humanæ adeo amici, miro ſtimulo vires vitæ excitat.

Quibus vinoſa diſplicent, pilulæ ex limatura martis, extracto corticis peruviani reſinoſo, maſtiche, &c. præſcribi poſſunt.

Quandoque ſola ventriculi debilitas remanet. Ad tonum hujus reſtaurandum elixir antifebrile Diſpenſatorii Viennenſis, eſſentia ex amaricantibus parata, ut abſynthii ad drachmam dimidiam pro doſi ſumpta, convenit. Si vero ſpirituoſa non ferant, elixir ſtomachicum Diſpenſatorii Viennenſis, aut electuarium ex theriaca diateſſaron, zinzibere condito mire prodeſt. (Nro. 52.)

Ubi præ inertia nullum fere ex chylopoeticis viſceribus ſuo fungebatur officio, frictiones jejuno homine per totum abdomen factæ pannis aſperis laneis mirabiles dederunt effectus; imprimis ſi penetrati ſint fumo accenſi ſuccini, maſtichis. (Nro. 53.)

Novi ante plures annos officialem, qui ſumptis fruſtra aptiſſimis remediis ſuaſu Illuſtr. van Swieten frictionibus dictis curabatur.

Incipiendum ſemper a lenioribus.

Su-

Sudores poſt intermittentes remanentes tollendi ſunt methodo in capite de ſynocho non putri memorata.

Sunt & aliæ febres, ut rheumaticæ, hæmorrhoidales, &c. Sed de his in capitibus morborum, ad quos ſpectant, agam.

FOR-

FORMULÆ.

Nro. 1.

℞. Tamar. unc. ij.
coq. in ℔ jß aq. com. p. $\frac{1}{4}$.
colat. ad.
Succus citri unc. ß.
Mann. unc. ij.
clarif. ſum. omni $\frac{1}{2}$ h. unc. iij.
donec purg.

Nro. 2.

℞. Tinct. purg. Diſp. Vien.
ſeu ſeri lact. tamarind. ℔ j.
Sal Seignet. dr. vj. unc. j.
Syrup. roſar. ſolut. unc. jß.
m. ſum. ut prius.

Nro. 3.

Nro. 3.

℞. Pulp. Tam. unc. iij.
Cryſtal. tart. dr. ij.
Syrup. roſ. ſolut. dr. vj.
ſumat ſæpius cochl. donec purgetur.

Nro. 4.

℞. Aq. font. unc. viij.
Nitr. dr. ij.
Mel. mercur. unc. ij.
m. pro clyſm.

Nro. 5.

℞. Decoct. hord. unc. viij.
Suc. citr. unc. j.
Syr. rub. id. unc. ij.
Sal. poly. dr. ij.
Nitr. dr. j.
m. ſum. omni bih. 2. coch.

Nro. 6.

Nro. 6.

℞. Decoct. hord. ℔ jv.
Oxymell. ſimpl. unc. iij.
Acet. unc. j.
Nitr. dr. j.
m. ſum. pro libitu.

Nro. 7.

℞. Sem. melon.
— amygd. dulc. $\bar{a}$ unc. j.
f. $\bar{c}$ aq. l. a. emul. ℔ jß. add.
Nitr. pur. dr. ß.
Sacchar. q. ſ. ad gratiam.

Nro. 8.

℞. Aq. fl. ſamb, unc. viij.
Roob ſamb. unc. ij.
Acet. unc. jß.
Sal. polychr. dr. ij.
m. ſum. omni bih. 2. cochl.

Nro. 9.

℞. Rad. gram. unc. iij.
coq. p. $\frac{1}{4}$ h. in ſ. q. aq. comm.
decoct. ferv. infund. p. $\frac{1}{8}$ h.
Flor. ſamb. unc. j.

colat. ℔ jß. add.

Sal. polych. dr. ij.

Suc. citr. unc. j.

Syr. 5. rad. unc. ij.

Nro. 10.

℞. Acetoſ. cum toto unc. iij.

coq. p. $\frac{1}{4}$ h. in ſ. q. aq. col. ℔ ijß. add.

Syr. acetoſ. unc. ij.

m. ſum. pro libitu.

Nro. 11.

℞. Ceraſ. matur. ſubacid. recent. ℔ ß.

inf. per $\frac{1}{8}$ h. in aq. ferv.

colat. ℔ ij. add.

Syr. ceraſ. ſubacid. unc. ij.

m.

Nro. 12.

℞. Ribes. matur. ℔ ß.

inf. aq. conquaſ. colat. ℔ iij. add.

Syr. ribes unc. ij.

Nro. 13.

℞. Ferm. pan. ℔ ß.

Pulv. ſem. ſinap. unc. j.

Acet. q. ſ.

Nro. 14.

℞. Farin. ſecal. unc. jv.
Pulv. ſem. ſinap. unc. iij.
Acet. q. ſ.

Nro. 15.

℞. Aq. comm. ℔ β.
Suc. citri unc. j.
Extract. cort. peruv. unc. β.
Sal. polychr. dr. jβ.
Syr. acid. citr. unc. ij.
m. ſum. omni bih. 2. cochl.

Nro. 16.

℞. Cort. peruv. rud. tuſ. unc. jβ.
coq. in aq. com. ℔ ij. ad rem.
unc. xvj. colat. add.
Syr. berb. unc. ij.
Tart. vitriol. dr. jβ.

Nro. 17.

℞. Moſch. gr. jv.
Sacch. alb. ſcrup. ij.
m. f. pulv.

Nro. 18.

℞. Camph. gr. xv.
Pulv. gumm. arab. dr. j.
miſtis, & in mortar. vitreo diu tritis add.
Aq. meliſ. unc. ij.
Syr. kerm. unc. ß.
m. ſum. omni hor. bih. aut trih. cochl.

Nro. 19.

℞. Rad. ſerpentar. virg. unc. j.
Coccinell. gr. xx.
fund. deſuper aq. ferv. ℔ jß.
ſtent infuſ. per diem in loco
moder. calido. col. add.
Elæoſacch. cinnam. unc. ß.

Nro. 20.

℞. Spir. corn. cerv.
Eſſent. caſtor. ā gutt. xx.
Aq. cort. aur. unc. jß.
Syr. cort. aur. unc. ß.
m. ſum. omni bih. aut trih. $\frac{1}{2}$ cochl.

Nro. 21.

℞. Vitriol. alb. dr. ß.
ſolv. in unc. jß. aq. comm.

Nro. 22.

℞. Rad. althææ unc. ij.
Fol. — unc. j.
coq. per $\frac{1}{4}$ h. in aq. font.
colat. ℔ ij. add.
Oxym. ſimpl. unc. ij.

Nro. 23.

℞. Kerm. miner. gr. j.
Sacch. alb. ſcrup. j.
f. pulv.

Nro. 24.

℞. Bol. arm. unc. j.
Gumm. arab. dr. j.
Aq. fl. rhœad. ℔ j.
Diaçod. unc. j.

Nro. 25.

℞. Rad. ſalep. dr. iij.
coq. per $\frac{1}{4}$ h. in aq. col. ℔ jß. ad.
Diac. unc. j.

Nro. 26.

℞. Rad. ſatyr. in pulv. red. unc. ß.
ſolv. in unc. x. aq. calid.
add.
Diac. unc. j.

Nro. 27.

℞. Rad. ſatyr. exſic. ſcrup. j.
Elæoſacch. cinnam. gr. x.
f. pulv.

Nro. 28.

℞. Rad. alth. unc. ß.
Herb. malv. manip. j.
coq. c. ℔ j. aq. ad reman. unc. jx.
add.
Olei amygd.
Mel. mercurial. ā unc. jß.
m. pro clyſm.

Nro. 29.

℞. Cort. peruv. rud. tuſ.
Lichenis island. ā unc. j.
coq. per ½ h. in aq. font.
col. ℔ jß. add.
Diacod. unc. jß.

Nro. 30.

℞. Herb. ſalv. m. jß.
inf. unc. x. aq. ferv.
teg. vas, donec infuſ. refrig.
colat. add.
Syr. kerm. unc. ß.

Nro. 31.

℞. Rad. alth. unc. ß.
Herb. — m. j.
coq. c. ℔ j. aq. ad rem. unc. jx.
add.
Olei amygd. unc. jß.
Electuar. lenit. unc. j.
m. pro clyſmate.

Nro. 32.

℞. Aq. comm. ℔ jv.
Sacch. alb. unc. ij.
Elæoſ. citr. unc. ß.
Spir. vitriol. q. ſ. ad gratiam.
m.

Nro. 33.

℞. Aq. comm. ℔ jv.
Syr. rub. id. unc. iij.
Spir. vitriol. q. ſ. ad fortiorem acid.

Nro. 34.

℞. Cort. peruv. groſ. modo tuſi unc. j.
coq. per $\frac{3}{4}$ h. in aq. ſub fin.
coct. add.
Alliariæ.
Scord. $\bar{a}$ m. j.
colat. ℔ jß. ad.
Vini ℔ ß.
Aq. theriac. unc. jv.
m. lintea liq. hoc calid. madida parti gangrænoſæ applicentur.

Nro. 35.

Ad parandum ſerum lactis difficulter quantitas ſpiritus vitrioli requiſita determinatur tam ob differentiam lactis, quam ipſius acidi, cum ſerum non raro ſaporem amariuſculum aut nauſeoſum ab acidis mineralibus aquirat.

Nro. 36.

℞. Cort. peruv. rud. tuſ. unc. j.
coq. in ℔ jß. aq. ad rem. unc. x. ſub fin.
coct. add.
Flor. chamom. pug. iij.
col. exhib. pro clyſm.

Nro. 37.

℞. Cort. peruv. rud. tuſ. unc. jß.
Lim. mart. unc. ß.
Cinnam. dr. ij,
Sacch. unc. ß.
vitro anguſti colli immiſſis adfunde vini generoſi ℔ jß. colat. exhib.
ſum. bis aut ter de die unc. ij.

Nro. 38.

℞. Cort. peruv. in tenuiſ. pulv. red. unc. ß.
Extract. mart. pom. dr. ij.
Syr. cin. q. ſ. ut f. el. valde moll.
ſum. quater quinquies de die cochl.

Nro. 39.

℞. Herb. abſinth.
— cent. min. ā dr. vj.
inf. aq. ferv. ℔ ij. Stent infuſ. donec refrixer. col. add.
Syr. card. bened. unc. jß.

Nro. 40.

℞. Rad. ipec. dr. j.
inf. per noct. in aq. unc. j.
col. mane factæ add.
Elæoſ. cinn. dr. j.

Nro. 41.

℞. Rad. gram. unc. iij.
— alth. unc. jβ.
coq. per $\frac{1}{4}$ h. in aq. colat. unc. xx. add.
Ter. fol. tart. dr. ij.
Oxym. ſimpl. unc. ij.
ſum. omni bih. aut trih. $\frac{1}{2}$ vaſcul. theat.

Nro. 42.

℞. Gumm. arab. unc. β.
aq. fl. rhæad. ℔ j.
Syr. alth. unc. j.
ſum. omni bih. 2. cochl.

Nro. 43.

℞. Fl. malv. in pulv. groſ. redact. ℔ β.
coq. c. ſ. q. lactis in pultem ſub fin. add.
Flor. ſamb. rud. tuſor. unc. jβ.
ut f. l. a. catapl.

Nro. 44.

℞. Bacc. junip. tuſ. unc. ij.
inf. in aq. ſtil. junip. ℔ ij.
dig. vaſ. clauſ. in loco moder. calido
per 3. h. add.
Roob junip. unc. ij.
col. exhib.

Nro. 45.

℞. Tinct. aquoſ. rhei unc. jv.
Ter. fol. tart. dr. iij.
Oxym. ſcill.
Syr. cinn. ā unc. jß.
m. ſum. 2. cochl. omni 3ª aut 4ª h.

Nro. 46.

℞. Rad. cichor.
Herb. tarax.
Tamar. ā unc. ij.
coq. in aq. per ¼ h. col. ℔ ij. add.
Ter. fol. tart. dr. ij.
Syr. 5. rad. unc. iij.

Suc-

Succi citr. unc. j.
Spir. nitr. dulc. gutt. xxx.
m.

℞. Tarax. recent. c. toto part. iij.
Acetoſ. part. j.
exprim. inde ſucc. unc. iij. add.
Terr. fol. tart. dr. j.
Syr. de cinnam. dr. vj.
m. ſum. pro doſi.

Nro. 47.

℞. Gumm. ammoniac.
— galb.
Extract. cent. min. ā dr. ij.
— rhei
Sal polychr. ā dr. j.
f. l. a. pil. gr. iij.
ſum. ter de die. v.

Nro. 48.

℞. Cort. peruv. alkohol. dr. vj.
Sal polychr. dr. ij.
Syr. de cinn. unc. j.
Aq. calaminth. unc. viij.
m.

Nro. 49.

Nro. 49.

℞. Pulv. cort. peruv. minutiſ. unc. j.
f. cum ſ. q. ſyr. de cinnam.
Bol. N° xij.

Nro. 50.

℞. Cort. peruv. rud. tuſ. unc. j.
coq. in ℔ jβ. aq. ad rem. unc. jx.
d. pro clyſm.

Nro. 51.

℞. Roob junip.
— ſamb. ā unc. ij.
Oxym. ſcil. unc. j.
Pulv. cent. min. unc. β.
Sal abſint. dr. ij.
Syr. menth. q. ſ. ut f. el. vald.
molle.
ſum. ter de die cochl.

Nro. 52.

℞. Zingib. cond.
Ther. diateſ. ā unc. j.
Syr. de cinnam. dr. vj.
ſum. omni 4^a h. cochl. caſ.

Nro. 53.

℞. Styrac. cal.
Benzoes
Succin. ā unc .ß.
in fruſtula minora leniter contrita exhibe pro ſuffimigio.